

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ УГОРЩИНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Реєстраційний номер: _____

Дата реєстрації: _____

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: « Підготовка учня середньої школи до дорослого,
відповідального життя та стійкості на основі роману Магди Сабов
«Абігель».

Виконала студентка V курсу
спеціальність: напряму підготовки
6.014.02 Середня освіта. Мова і
література (угорська)
Джуринець Олександра Миколаївна

Керівник: Лизанець Петро
Миколайович проф.
Рецензент: Нодь Наталія Йосипівна
доц.

м. Ужгород – 2023 р.

UNGVÁRI NEMZETI EGYETEM
ÁLLAMI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNY
UKRÁN-MAGYAR OKTATÁSI-TUDOMÁNYOS INTÉZET
MAGYAR TÖRTÉNELEM ÉS EURÓPAI INTEGRÁCIÓ TANSZÉK

BACCALAUREUSI MUNKA

Téma: A felnőtté válás útja, felelősségvállalás és helytállás tanítása a középiskolában Szabó Magda Abigél c. regénye alapján

Dzsurinec Alexandra
V. évfolyamos hallgató
6.014.02 Középfokú oktatás szakirányi,
magyar nyelv és irodalom

Tudományos vezető: Lizanec péter prof.
Recenzens: Nagy Natália doc.

Ungvár – 2023

TARTALOM

BEVEZETÉS	4
I A TÉMÁVAL FOGLALKOZÓ SZAKIRODALOM BEMUTATÁSA	7
1.1. Irodalmi áttekintés	7
II FONTOSABB FOGALMAK PSZICHOLÓGIAI SZEMPONTBÓL TÖRTÉNŐ VIZSGÁLATA	11
2.1. A felnőtté válás fogalma, szakaszai	11
2.2. A "felnőtt gyermek" vilásképe a felnőttek körében.....	22
III A FELNÖTTÉ VÁLÁS ÚTJA, FELELŐSSÉGVÁLLALÁS ÉS HELYTÁLLÁS TANÍTÁSA A KÖZÉPISKOLÁBAN SZABÓ MAGDA ABIGÉL C. REGÉNYE ALAPJÁN	28
3.1. Az író és a mű háttértörténete, a cselekmény részletei	28
3.2. A felnőtt- és gyereklét, valamint a látszat és valóság motívumának párhuzama a műben	30
3.3. Felnőtté válás problémái és megoldásai a Szabó Magda Abigél című regényében.....	32
IV. ÓRAVÁZLAT	40
4.1. A tanóra menete	42
4.2 A regény által közvetített tanulságok lehetséges effektív módszerei	52
BEFEJEZÉS	54
Következtetések levonása	54
FELHASZNÁLT IRODALOM	57
PEZIOME	61

RESUME	63
MELLÉKLETEK JEGYZÉKE	65

BEVEZETÉS

A felnőtté válás útja során a fiatalok általában számos kihívással és nehézséggel találják szemben magukat. Gina története bemutatja, hogyan kell megküzdeni az élet nehézségeivel, miközben fokozatosan fejlődik egy fiatal felnőtt felelősségvállalás és a helytállás képessége.

Témaválasztásom oka: az iskolákban az alapképzés részeként képző tudományos tényyszerű információk átadása mellett, gyakran elmarad a jól funkcionáló élethez szükséges képességek átadása. Olyan képességeké, amelyekre általánosan mindenkinek szüksége lesz az életben és nagy haszna származna a fiataloknak abból, ha ezeket már az iskolában elsajátítanák. Saját meglátásom szerint, az irodalom órák azok, amelyekben az efféle életre való tanítást tökéletesen el lehet rejteni. Érdekes köntösben, szórakoztató, drámai és izgalmas történeteken keresztül lehet átadni a tanulóknak olyan fontos tanulságokat, amelyek megértése elengedhetetlen a felnőtté válásuk útja során.

Munkám fő hipotézise a következő: Szabó Magda Abigél című regénye, kiváló alap lehet arra, hogy a tanórák keretein belül megvitassuk a felnőtté válás útját és a felelősségvállalás és helytállás fontosságát közvetítsük a tanulók felé.

Dolgozatom célja: átfogó elemzést készíteni Szabó Magda Abigél c. művéről. Ennek során beazonosítani azokat a motívumokat a műben, amelyek megfelelőek lehetnek a nevelési szempontból történő oktatásra. Továbbá szakirodalmi fúzió alkalmazásával bevonnai pszichológiai forrásokat is, melyek alapján átfogóbban vizsgálhatóak olyan fogalmak, mint a felnőtté válás vagy a felnőtt gyermek világképe. Ezen információk birtokában pedig végső soron egy sokkal hatékonyabb óratervezet és tanítási módszer létrehozása.

Aktualitás: annak ellenére, hogy a gyerekek felelősség vállalásra és helytállásra való tanítása minden időben rendkívül fontos - úgy érzem, hogy napjainkban ez hatványozottan igaz. Ha csak az utóbbi néhány évet nézzük egy fiatal szemszögéből – olyan felnőtteket is pszichológiailag próbára tevő eseményeknek voltak kitéve, mint a járványtól való félelem, a bezártság vagy jelen

esetben a háború borzalmait. Ilyen időkben csak még fontosabbá válik az efféle témák tanítása és úgy vélem, hogy az Abigél minden szempontból jó alapot kínál erre. Hiszen a regény a második világháború idején játszódik Magyarországon, és a főszereplő, Gina, egy a tanulókhöz korban közeli fiatal lány, aki a változó körülmények között próbálja megtalálni helyét és megbirkózni a felmerülő kihívásokkal.

A munka kezdetén meghatározható **feladatok** közé tartozik:

- A szöveg összefoglalása: először át kell tekinteni a regényt, és összefoglalni annak főbb eseményeit és szereplőit. Ez segít abban, hogy megértsük a kontextust és a történet alapját.
- Témák és motívumok azonosítása: az elemzés fókuszában állnak a felnőtté válás, a felelősségvállalás és a helytállás témái. Fontos feladat azoknak a jeleneteknek és eseményeknek az azonosítása, amelyek a regényben ezeket a témákat előtérbe helyezik. A motívumok, ismétlődő elemek vagy szimbólumok azonosítása is segíthet a mélyebb megértésben.
- Karakterek elemzése: az elemzés során figyelmet kell fordítani a főszereplő és a mellékszereplők karakterfejlődésére és azokhoz kapcsolódó felelősségvállalási és helytállási helyzetekre. Hogyan változnak a karakterek a regény során, és hogyan kapcsolódik ez a felnőtté váláshoz és a felelősségvállaláshoz?
- Tanulságok levonása: Az elemzés során fontos meghatározni, hogy mit tanulhatunk a regényből a felnőtté válás, a felelősségvállalás és a helytállás témáiban. Milyen üzeneteket közvetít a szerző ezekkel kapcsolatban? Hogyan lehet ezeket a tanulságok alkalmazni az életünkben?

A dolgozat négy fő fejezből áll. Ezek közül az elsőben áttekintésre kerülnek a témával foglalkozó legfontosabb szakirodalmak. A másodikban pszichológiai szempontból közelítjük meg a felnőtté válás és felelősségvállalás, valamint a fiatal felnőttek fejlődési folyamatának fogalmait, annak érdekében, hogy a későbbiekben ezek az információk is elősegítsék egy valóban hatékony óravázlat kidolgozását. A

harmadik fejezet tartalmazza a fókuszban lévő tanulságok beazonosítását a szövegben, egyetemben azok alátámasztásával, a regényből vett idézetekkel. Végül az utolsó fejezetben szó esik arról, hogyan tanítják Szabó Magda művét jelenleg a középiskolákban, ezen kívül pedig megteszem ajánlásaimat ennek korszerűsítésére és hatékonyabbá tételére – amit maga az elkészített óraterv fog keretezni. A munka során lehetőségem nyílt felhasználni mind magyar, mind pedig angol nyelvű forrásokat és tudományos cikkeket, a még átfogóbb elemzés érdekében. Ezek hasznosságáról részletesen az első fejezetben fogok írni.

I. A TÉMÁVAL FOGLALKOZÓ SZAKIRODALOM BEMUTATÁSA

1.1. Irodalmi áttekintés

A felnőtté válás egy olyan életszakasz, amely számos kihívást, változást és fejlődést hordoz magában. Ennek kutatása és ábrázolása több tudományterületen és műfajban is érdekes és fontos téma. Ebben az irodalmi áttekintésben több szakirodalmat is bemutatok, amelyek segítségemre voltak a dolgozat megírása során és különböző szempontokból foglalkoznak a felnőtté válás problémáival és lehetőségeivel. A művek között megtalálhatók irodalmi, pszichológiai, szociológiai és pedagógiai tanulmányok. A források közös jellemzője, hogy a felnőtté válást nem egy egyszerű és lineáris folyamatnak tekintik, hanem egy összetett és sokszínű jelenségnek, amelyet befolyásolnak a történelmi, kulturális, társadalmi és egyéni tényezők.

A következőkben bemutatok azokat az elméleteket és fogalmakat, amelyek alapján a felnőtté válást kutatni és értelmezni lehet. A legfontosabb elméletet Jeffrey J. Arnett fejlesztette ki, aki az “emerging adulthood” (megjelenő felnőtté válás) kifejezést alkotta meg. Arnett szerint a felnőtté válás nem egy egyszerű átmenet a serdülőkor és a felnőttkor között, hanem egy önálló életszakasz, amely a késő tizenéves évektől a húszas évek végéig tart. Arnett azt állítja, hogy az emerging adulthood öt jellemzővel írható le: az identitáskeresés időszaka, az instabilitás időszaka, az önállósodás időszaka, a lehetőségek időszaka és az optimizmus időszaka. Arnett elmélete számos kutatást inspirált és vitát generált a felnőtté válás természetéről és határaitól [1, 469-480 o.].

Egy másik fontos elméletet Albert Bandura dolgozott ki, aki a “social learning theory” (társas tanulás elmélete) alapján magyarázza a felnőtté válást. Bandura szerint az emberi viselkedést nem csak az öröklött tulajdonságok vagy a külső körülmények határozzák meg, hanem az is, hogy hogyan tanulunk másoktól megfigyelés útján. Bandura azt állítja, hogy a felnőtté válás során a személyiség és az identitás alakulását befolyásolja az, hogy milyen modelljeink vannak, milyen

visszajelzéseket kapunk, és milyen önértékeléssel rendelkezünk. Bandura elmélete segít megérteni, hogy a felnőtté válás nem csak egy belső folyamat, hanem egy társas kontextusba ágyazott jelenség is [6].

A harmadik fontos elméletet pedig Erik H. Erikson alkotta meg, aki az “identity: youth and crisis” (identitás: fiatalság és válság) című művében foglalta össze a felnőtté válás lényegét. Erikson szerint a felnőtté válás egy olyan krízis, amelyben a fiatalnak meg kell találnia saját identitását, vagyis azt, hogy ki ő, és hová tartozik. Erikson azt állítja, hogy az identitás kialakulása nem egy egyszeri esemény, hanem egy folyamatosan változó és fejlődő állapot, amelyet befolyásolnak a biológiai, pszichológiai, kulturális és történelmi tényezők. Erikson elmélete rámutat arra, hogy a felnőtté válás nem csak egy életkori szakasz, hanem egy élethosszig tartó kihívás [12].

A felnőtté válás legfontosabb aspektusai közé tartozik a szubstanciahasználat, az oktatás, a munka, a párkapcsolatok és a család. A szubstanciahasználat az egyik leggyakoribb és legproblémásabb jelenség a felnőtté váló fiatalok körében. Arnett szerint a szubstanciahasználat oka az lehet, hogy az emerging adulthood időszaka nagyfokú szabadságot és kísérletezési lehetőséget biztosít a fiataloknak, akik így keresik saját határaikat és identitásukat. Arnett azt is megjegyzi, hogy a szubstanciahasználat nem feltétlenül jelent súlyos problémát vagy függőséget, hanem sok esetben átmeneti vagy alkalmi jellegű [3, 235-254 o.].

Az oktatás és a munka szintén a legfontosabb tényezők közé tartoznak a felnőtté váló fiatalok életében. Arnett szerint az oktatás nem csak tudást és képességeket ad át a fiataloknak, hanem segít nekik megtalálni saját érdeklődési területüket és karrier céljaikat. Hangsúlyozza, hogy az oktatás nem csak formális keretek között zajlik, hanem informális módon is, például utazással, önkéntességgel vagy hobbi tevékenységekkel. A szakíró meglátásában a munka nem csak anyagi jövedelmet biztosít a fiataloknak, hanem lehetőséget ad nekik arra is, hogy kipróbáljanak különböző szerepeket és feladatokat. Végül megjegyzendő, hogy a párkapcsolatok és a család kialakítása egyre inkább a felnőttkor végére

tolódik, mivel a fiatalok előbb szeretnék megteremteni saját önállóságukat és identitásukat. Arnett azt is megfigyelte, hogy a párkapcsolatok formája és jellege is változott: a házasság helyett egyre gyakoribb az együttélés, a párkapcsolatok pedig rövidebbek és változatosabbak lettek. A családalapítás és a gyermekvállalás is egyre későbbre kerül, és egyre kevesebb gyermek születik. A párkapcsolatok és a család kialakítása nem csak egyéni döntésektől függ, hanem társadalmi-gazdasági tényezőktől is, mint például az oktatás, a munkaerőpiac, a jólét vagy a szociális támogatás [2, 3, 235-254 o.].

A magyar nyelvű szakirodalmak közül fontos kiindulópontként szolgált munkám megírására Balázs Ágnes, A helytállás és a belső konfliktusok problémája Szabó Magda Abigél című cikke, amely kiválóan bemutatja azokat a problémákat, amelyekkel a főszereplő küzd a külvilágban és azokat is, amelyek belső válságaiként jelennek meg. A cikk továbbá kitér Gina kihívásaira is, amelyek a hirtelen megváltozott körülményekből adódtak és azonnali helytállásra kényszerítették [26, 181-196 o.]. Bálint Éva, Az identitás keresése és a felnőtté válás Szabó Magda Abigél című tanulmányában Gina identitás keresési folyamatának részleteit tárja fel, összefüggésben azzal az úttal, amelynek végén felnőtté válik. Bálint Éva munkájának köszönhetően nagyobb rálátásom nyílt arra, hogy valójában mi is játszódik le a felnőtté válás során egy fiatalban, mind a műben, mind pedig a való életben [27, 89-104 o.].

Ezeken kívül, Csizmadia Zsuzsanna Az Abigél regényének szimbolikus rétegei és a felnőtté válás tematikája című írása, nagyobb betekintést engedett a regény írójének módszerébe, amellyel olyan élethűen, közérthetően és emberközeli tudja ábrázolni, azokat a viszonyosságokat, amelyeken a főszereplő is keresztül ment, melyekhez hasonlókon valószínűleg, minden fiatal átesik, felnőtté válásának útja során [29, 99-114 o.]. Kertész Péter, Felelősségvállalás és erkölcsi dilemmák Szabó Magda Abigél című cikke pedig rávilágított számomra arra, hogy Szabó Magda, milyen remekül rejtett el ilyen fontos témákat és tanulságokat, egy érdekes, izgalmas és sokszor drámai regény sorai között.

Olvasva írását megbizonyosodtam arról, hogy ez a regény kiváló alapként szolgál a középiskolai diákok felelősségvállalásra és helytállásra való tanításában [34, 67-80 o.].

A felnőtté válás kutatása, ábrázolása és átadása a tanórákon tehát egy igen izgalmas és fontos téma. Maga a felnőtté érés nem egy egyszerű és lineáris folyamat, hanem egy összetett és sokszínű jelenség, amelyet befolyásolnak elméleti keretek, különböző aspektusok és az iskolákban az irodalmi ábrázolások is. A téma kutatása és ezáltal hatékonyabb ábrázolása a tanórákon segít megismerni és megérteni a fiatalok életét, gondolkodását és érzéseit és effektívebben átadni nekik az élethez szükséges elengedhetetlen információkat.

II. FONTOSABB FOGALMAK PSZICHOLÓGIAI SZEMPONTBÓL TÖRTÉNŐ VIZSGÁLATA

2.1. A felnőtté válás fogalma, szakaszai

A felnőtté válás egy olyan folyamat, amely során egy személy eléri az életkorát és a társadalmi, pszichológiai és jogi felelősségét. Általában a törvényes életkor, amelyben egy személy felnőttnek tekintendő, 18 év, bár ez változó lehet különböző országokban és kultúrákban. A felnőtté válás azonban nem csak az életkorral kapcsolatos, hanem magában foglalja az önálló életvitelre, a pénzügyi függetlenségre, a személyes és társadalmi felelősségre, valamint az érett döntéshozatali képességre való áttérést is. Az ember felnőtté válásának folyamata magában foglalhatja a tanulást, a munkavállalást, a házasságot, az önálló lakhatást és a saját család alapítását is.

A felnőtté válás folyamata a kultúrában és az egyén életében eltérő lehet, de általában az életkor, a személyiség, a család és a társadalmi környezet határozza meg. Ez egy állandó folyamat, amely az élet különböző szakaszaiban és helyzeteiben is folytatódik. A felnőtté válás az élet egyik legfontosabb folyamata, amely számos kihívással és lehetőséggel jár. Az emberek életében általában az őket körülvevő társadalmi és kulturális kontextusok határozzák meg, hogy mikor és hogyan válnak felnőtté. Azonban az életkor csak egy része a felnőtté válásnak, hiszen ez a folyamat a személyiség és az életben elért tapasztalatok széles skáláját is magában foglalja [1, 469-480 o.].

Az első és talán legfontosabb aspektusa a felnőtté válásnak az önállóság elérése. Ez magába foglalja az önálló életvitelt, a pénzügyi függetlenséget, a döntéshozatali képességét, valamint a személyes és társadalmi felelősségvállalást. Az önállóság elérése általában azt jelenti, hogy egy személy képes önállóan dönteni az életével kapcsolatos kérdésekről, és vállalni a döntéseinek következményeit.

A második aspektusa a felnőtté válásnak az érettség elérése. Ez magába foglalja a személyiségfejlődés, a mentális egészség, az érzelmi stabilitás és az élet

céljainak meghatározását. Az érettség elérése azt jelenti, hogy egy személy képes megfelelően kezelni az élet kihívásait és stresszhelyzeteit, valamint képes meghatározni a saját céljait és életútját.

A felnőtté válás harmadik aspektusa az életben elért tapasztalatok megszerzése és azokból tanulni. Ez magában foglalja az élet különböző szakaszaiban szerzett tapasztalatokat, azok kiértékelését és azokból levonható tanulságokat. A tapasztalatok megszerzése és azokból való tanulás segít egy személynek abban, hogy megértsék, hogyan működik a világ, és hogyan lehet boldog és sikeres életet élni [3, 235-254 o.].

A felnőtté válás folyamata nem mindig könnyű és sima. Sokszor tartalmaz kudarcokat, nehézségeket és akadályokat, amelyekkel szembe kell nézni és meg kell küzdeni. Azonban ez a folyamat ugyanakkor lehetőséget ad az egyénnek arra, hogy fejlődjön, tanuljon és megerősödjön, és hogy képes legyen megfelelni az élet kihívásainak. A folyamat a kulturális és társadalmi szokásoktól és elvárásoktól is függ. Például, egyes kultúrákban a felnőtté válás korhatára a tizennyolcadik életév, míg más kultúrákban ez a korhatár eltérő lehet. Az is fontos szerepet játszik a felnőtté válásban, hogy milyen szociális és gazdasági körülmények között él az egyén. A szegénység, a hátrányos helyzet vagy a társadalmi kirekesztés akadályozhatja a felnőtté válás folyamatát [10].

A fogalom pszichológiai szempontból egy olyan folyamatot jelent, amely során az egyén érzelmi, kognitív és szociális fejlődésen megy keresztül, amelyek segítenek abban, hogy felnőttként tudjon boldogulni és felelősségteljes döntéseket hozni. Az érzelmi fejlődés során az egyén az érzelmek kifejezésének és szabályozásának képességét sajátítja el. Az érzelmek megfelelő kezelése és kifejezése kulcsfontosságú a felnőttként való boldoguláshoz és az egészséges kapcsolatok kialakításához. Az érzelmi intelligencia, vagyis az érzelmek felismerésének és kezelésének képessége, az egyik legfontosabb aspektusa az érzelmi fejlődésnek [10,11].

A kognitív fejlődés során az egyén egyre bonyolultabb és absztraktabb gondolkodási képességeket sajátít el, amelyek segítenek abban, hogy értelmes

döntéseket hozzon és a világ dolgait megértse. A kognitív fejlődés során az egyén az érzékszerveit és az intellektuális képességeit használja, hogy megismerje a világot, és megtanulja, hogyan hozzon meg ésszerű döntéseket. A kognitív fejlődés az életkor előrehaladtával folyamatosan zajlik, és az élet során számos kognitív képesség továbbfejlődik.

A szociális fejlődés során az egyén megtanulja, hogyan működik a társadalom, hogyan viselkedjen az emberekkel, és hogyan kommunikáljon másokkal. Az életkor előrehaladtával az egyén megtanulja, hogyan álljon kapcsolatban másokkal, és hogyan építsen ki tartós kapcsolatokat. A szociális kapcsolatok kialakítása és fenntartása kulcsfontosságú a felnőttként való boldoguláshoz és az élet teljesítéséhez [13, 11].

Azonban, függetlenül a kulturális és társadalmi kontextustól, a felnőtté válás folyamata mindenki számára fontos és értékes. A felnőtté válás nem csak arról szól, hogy az egyén képes legyen önálló életet élni, hanem az is fontos, hogy a személyiségének különböző aspektusai, mint például a mentális egészség és az érzelmi stabilitás, is fejlődjenek. A felnőtté válás lehetőséget ad arra is, hogy az egyén megtalálja a saját céljait és életútját, valamint, hogy aktív szerepet vállaljon a társadalom és a világ alakításában.

A felnőtté válás szakaszai nagyon eltérőek lehetnek az egyén és a kultúrája szempontjából, azonban általánosan elfogadott, hogy az alábbi négy szakaszból állnak:

1) Az ifjúkori szakasz: Az ifjúkori szakasz általában a serdülőkor és a fiatal felnőttkor idejét öleli fel. Ez az időszak az identitás és a személyiség kialakulásának időszaka, amikor az egyén még keresi a helyét a világban, és különféle élmények és kapcsolatok révén megtanulja, ki is valójában. Az ifjúkori szakaszban az egyén megismerkedik az önállósággal és a felelősséggel, és megkezdzi a felnőttkori életre való felkészülést [2].

Ebben a szakaszban az egyén általában keresi a helyét a világban, kísérletezik az élet különböző területein, és megpróbálja megtalálni az életcélokat és az értékeket. Az ifjúkori szakaszban az egyén általában nagyobb szabadságot és

önállóságot élvez, mint a gyerekkorban. Azonban gyakran tapasztalható stressz és bizonytalanság ebben az időszakban, mivel az egyénnek még nem sikerült megtalálnia a helyét a világban, és nem tudja, hogy milyen irányba tartson. Az ifjúkori szakasz során az egyénnek meg kell küzdenie azzal, hogy megtalálja saját értékeit és életcéljait, miközben folyamatosan ki van téve a társadalmi nyomásnak és az elvárásoknak.

Az ifjúkori szakasz egyik legfontosabb feladata az identitás kialakítása. Az identitás a személyiség olyan aspektusa, amely magában foglalja a hitrendszereket, értékeket, érdeklődési köröket és életcélokat. Az ifjúkori szakaszban az egyén azon dolgozik, hogy megértse, ki is valójában, és hogyan illeszkedik a világba. Az identitás kialakításához az egyénnek át kell élnie az élet különböző területein tapasztalt kihívásokat és sikereket, és folyamatosan dolgoznia kell azon, hogy megértse, ki is ő valójában [12].

Ebben az időszakban az egyén általában megpróbálja kialakítani saját függetlenségét és önállóságát. Az egyénnek szüksége van arra, hogy kísérletezzon az élet különböző területein, és megtanulja kezelni az élettel járó kihívásokat. Az önállóság elérése azonban gyakran nehéz, mivel az egyénnek megtanulnia, hogyan hozzon felelős döntéseket, és hogyan álljon ki a saját igényeiért és értékeiért. Ilyenkor, az egyénnek szüksége van arra, hogy támogató közösségre találjon, hogy segítse őt az identitás kialakításában és az önállóság elérésében. A barátok és családtagok fontos szerepet játszanak ebben a szakaszban, és az egyénnek szüksége van az ő támogatásukra, hogy megbirkózzon az élet kihívásaival. Ezt támasztja alá az Abigélből kiragadott idézet is: *„A tudat, hogy barátai vannak, akik minden áldozatra és kockázatra készek érte, enyhítette izgalmát, majd meg is szüntette egészen.”* [41, 221.o.].

Az ifjúkori szakaszban az egyén általában keresi a közösséget, és csatlakozik olyan csoportokhoz, amelyek hasonló érdeklődési körökkel rendelkeznek. Ekkor a fiatalnak szüksége van arra is, hogy megtanulja, hogyan kommunikáljon hatékonyan másokkal. Az egyénnek megtanulnia kell, hogyan álljon ki a saját véleményéért és igényeiért, miközben figyelembe veszi mások érdekeit és

szükségleteit is. Az ifjúkori szakaszban az egyén gyakran megtanulja, hogyan kezelje a konfliktusokat, és hogyan érintse másokat a saját cselekedeteivel [11, 12].

Az ifjúkori szakaszban az egyénnek gyakran szembe kell néznie azzal a kihívással is, hogy megtalálja az egyensúlyt az önállóság és a függőség között. Az önállóság és az önrendelkezés az egyén számára fontos, de az élet más területein, például a munkahelyen és a kapcsolatokban, az együttműködés és a függőség fontosabb lehet. Az ifjúkori szakaszban az egyénnek megtanulnia kell, hogyan alkalmazkodjon ezekhez a különböző kihívásokhoz, és hogyan találja meg az egyensúlyt a függetlenség és a függőség között.

Összességében ez egy olyan időszak, amelyben az egyén az identitását és az önállóságát kezdi felfedezni. Ez az időszak stresszes és bizonytalan lehet, de az is lehetőséget ad az egyén számára, hogy kísérletezzon, tanuljon és növekedjen, és megtalálja a helyét a világban. Az ifjúkori szakasz fontos szerepet játszik az élet egészében, és hatással lehet az egyén jövőbeli döntéseire és életútjára [12].

2) A középső felnőttkor: A középső felnőttkor általában a 30-as és 40-es évek közötti időszakot jelenti. Ebben a szakaszban az egyén általában stabilabb személyiségként érzi magát, és már rendelkezik tapasztalatokkal az életben. Azonban a középső felnőttkorban sok esetben megjelennek olyan élethelyzetek, amelyek megkérdőjelezhetik az eddigi életútját, például válás, betegség vagy karrier váltása. Ebben az időszakban az egyén már több élettapasztalattal rendelkezik, és több életfeladatot és felelősséget kell elvégeznie, mint korábban.

Az egyik fő kihívás ebben az időszakban a szerepkonfliktusok kezelése lehet. Az egyénnek gyakran számos szerepe van az életben, például szülő, házastárs, dolgozó, barát és gondviselő. Ezek a szerepek gyakran egymással versengenek az idő, az energia és a figyelemért, és az egyénnek megtanulnia kell, hogyan kezelje ezeket a konfliktusokat, és hogyan találja meg az egyensúlyt a szerepek között. Ilyenkor az egyén gyakran megtanulja, hogyan kell jobban kezelni az érzelmi állapotokat és stresszt is. Az egyénnek az életkor előrehaladtával több stresszforrása lehet, például a munkahelyi stressz, a családi konfliktusok vagy az

egészségügyi problémák. Az egyénnek megtanulnia kell, hogyan kezelje ezeket a stresszforrásokat, és hogyan találjon hatékony módszereket az érzelmi szabályozásra [13, 1-17 o.].

A középső felnőttkorban az egyénnek gyakran szüksége van arra, hogy megtalálja az élet értelmét és céljait. Az egyénnek már elvégezte az ifjúkori szakaszban az identitás kialakításának fontos lépéseit, és most az életének értelmére és céljaira fókuszálhat. Az egyénnek meg kell találnia a saját életcélját. és értelmét, és az élet feladatává kell tenni a keresést és megvalósítást. Az egyik jellemző feladat ebben a szakaszban a karrierrel és a munkával kapcsolatos kihívások kezelése. Az egyénnek gyakran szüksége van arra, hogy megtalálja a megfelelő munkahelyet, és talán át kell gondolnia az eddigi karrierjét is. Az egyénnek a munkájával és karrierjével kapcsolatos kihívások mellett a pénzügyi tervezés és megtakarítás kérdéseivel is szembe kell néznie. A középső felnőttkor több életfeladatot és kihívást jelent, mint a korábbi szakaszok. Az egyénnek megtanulnia kell kezelni a szerepkonfliktusokat, hatékonyabban kezelni az érzelmi állapotokat és stresszt, és megtalálni az élet értelmét és céljait. A karrierrel és a munkával kapcsolatos kihívások mellett a pénzügyi tervezéssel és megtakarítással is foglalkozni kell [14, 1416-1428 o.; 13, 1-17 o.].

Ebben az időszakban az egyénnek gyakran vannak kihívásai a családi életben is. Az egyénnek gyermekei lehetnek, akik az ifjúkori szakaszban vagy a középső felnőttkor elején születtek, és most már tinédzserként vagy fiatal felnőttként élnek. Az egyénnek az iskolai vagy munkahelyi kötelezettségek mellett figyelnie kell a gyermekeire is, és segíteni nekik abban, hogy felnőttekké váljanak. Életének ebben a szakaszában gyakran kerül kapcsolatba az egyén az öregedéssel és az egészséggel kapcsolatos kihívásokkal is. Az egyénnek életkorától és életmódjától függően különböző egészségügyi problémákkal kell szembenéznie, és meg kell tanulnia, hogyan tartson gondot a testi és mentális egészségére. Szüksége van a társas kapcsolatokra és az érzelmi támogatásra is. Az egyénnek barátságokat kell kialakítania, szociális kapcsolatokat építenie, és lehetőséget kell találnia a

közösségi részvételre. Az egyénnek támogató kapcsolatokra van szüksége, hogy könnyebben átvészeli az élet ezen szakaszát.

Összességében a középső felnőttkor az élet egy fontos szakasza, amelyben az egyén számos életkori kihívással kell szembenézzen. Az egyénnek megtanulnia kell kezelni a szerepkonfliktusokat, hatékonyabban kezelni az érzelmi állapotokat és stresszt, és megtalálni az élet értelmét és céljait. A karrierrel és a munkával kapcsolatos kihívások mellett a családdal, az egészséggel és a társas kapcsolatokkal is foglalkozni kell [12, 14, 1416-1428 o.].

3) Az időskori szakasz: Az időskori szakasz általában a 60-as évektől a halálig tartó időszakot jelenti. Ebben a szakaszban az egyén általában több időt fordít a visszatekintésre, és a múltjának értékelésére. Az időskorban az egyén gyakran találkozik az öregedés és a betegségek kihívásaival, és ez az időszak a társadalomban is gyakran jellemzően negatív előítéletekkel szemben áll. Az időskorban az egyénnek gyakran vannak egészségügyi problémái, amelyekhez kezeléseket és orvosi ellátást igényelnek. Az egészségügyi problémák lehetnek fizikai vagy mentális jellegűek, és gyakran befolyásolják az egyén életminőségét és önállóságát. Az időskorban az egyénnek lehetősége van arra, hogy gondoskodjon az egészségéről, például a rendszeres testmozgással és az egészséges étkezéssel [13, 1-17 o.].

Az időskorban az egyénnek szembe kell néznie a halállal és a veszteséggel is. Az egyénnek meg kell tanulnia, hogyan fogadjon el változásokat, elfogadja a veszteséget és megtalálja az élet értelmét és céljait a változások közepette. Az egyénnek lehetősége van arra, hogy támogató kapcsolatokat építsen, például családtagokkal, barátokkal vagy vallási közösségekkel, amelyek segíthetnek neki átvészelné az időskor kihívásait [14, 1416-1428 o.].

Ekkortájt az embereknek gyakran az önállóság elvesztésével kell szembenéznie, amely lehet a testi és mentális képességek csökkenése miatt. Az egyénnek azonban van lehetősége arra, hogy a lehető legtöbbet kihozza az életéből, és továbbra is aktív és értékes tagja legyen a közösségnek. Az időskorban az

egyénnek lehetősége van arra, hogy átadjon tudást és tapasztalatokat a következő generációnak, és támogassa őket abban, hogy boldog és sikeres életet éljenek.

Összességében az időskori szakasz az élet utolsó nagy szakasza, amelyben az egyén számos életkori kihívással kell szembenézzen. Az egyénnek megtanulnia kell elfogadni a változásokat, kezelni az egészségügyi problémákat, megtalálni az élet értelmét és céljait, és támogató kapcsolatokat építeni. Az időskor lehetőséget ad arra hogy az egyén visszanézzen az életére, és átgondolja az életének eddigi eseményeit és döntéseit. Az időskor azonban nem csak az elmúlás időszaka, hanem lehetőséget ad az életre való visszaemlékezésre, az önmagunkkal és másokkal való kapcsolatok megerősítésére, és a boldogság megtalálására. Az időskorban az egyén életének meghatározó tapasztalatait, értékeit és hagyományait átadhatja a következő generációnak, így segítve abban, hogy a család és a társadalom erős és stabil alapokon nyugodjon [16, 159-187 o.].

4) A halál előtti szakasz: A halál előtti szakasz általában a 70-es vagy 80-as évektől a halálig tartó időszakot jelenti. Ebben a szakaszban az egyén gyakran szembenéz a halál témájával, és gyakran felülvizsgálja az életét és az eddig elért eredményeit. A halál előtti szakaszban az egyén gyakran keresi a megbékélést azzal, ami történt az élete során, és készül az utolsó időszakra. Ez az időszak lehetőséget ad arra, hogy az egyén rendszerezze az életének eseményeit, és hogy kiemelje azokat az értékeket és tapasztalatokat, amelyek az életének legfontosabbak voltak.

A halál előtti szakaszban az egyénnek fontos, hogy szembenézzen az életének befejezésével, és hogy megtalálja azt az értelmet és értéket, amelyekkel az életének végét szeretné megkoronázni. Az egyénnek fontos, hogy megtalálja a lelki békét és a nyugalmat, és hogy megbékéljen az életének múlásával és a halál közeledtével [16, 159-187 o.].

Az életkori szakaszok efféle tagolása segít megérteni az egyéneknek önmagukat, a környezetüket és a világot, és hogy megtalálják az életük értelmét és céljait. Az életkori szakaszokon keresztül az egyén folyamatosan fejlődik és érlik,

és az életének minden szakasza értékes és fontos szerepet játszik az életének egészében. A felnőtté válás egy életen át tartó folyamat, amelyben az egyén megtanulja elfogadni az élet kihívásait, fejlődni és élni az életét a lehető legteljesebb mértékben. A leírt szakaszokat az alábbi táblázatban összefoglalva és összesítve is érdemes megtekinteni.

1.táblázat A felnőtté válás szakaszai

Szakasz neve	Kor	Jellemzők
Fiatal felnőtt	18-25 éves	Függetlenség, új élmények, tanulás, identitás keresése, karrierépítés, kapcsolatok kezdése, felnőtt szerepek elsajátítása
Középkorú felnőtt	26-50 éves	Stabilitás, karrierépítés, párkapcsolatok elmélyítése, családalapítás, anyagi stabilitás, egészségmegőrzés, önkéntes tevékenységek
Időskorú felnőtt	51 éves vagy idősebb	Visszatekintés az életre, nyugdíjazás, unokákra való koncentráció, egészségmegőrzés, baráti kapcsolatok fenntartása, örökség átadása, életélmények megosztása

Forrás: saját szerkesztés a szakirodalmakból nyert információ alapján [12, 13, 1-17 o.; 14, 1416-1428 o.; 16, 159-187].

Természetesen az élet minden szakasza fontos, és mindannyiunknak lehetőséget ad arra, hogy fejlődjünk, tanuljunk és éljük az életünket a lehető legteljesebb mértékben. Az életkori szakaszokban az egyén számos kihívással és lehetőséggel találkozhat, amelyek segítségével fejlődik és érik, és amelyeknek köszönhetően az élete értelmet és célt nyer. Az élet minden szakaszának megvan a

maga értéke, és az életben való kitartás és a fejlődés iránti elkötelezettség segíthet az egyénnek abban, hogy élvezze az teljességében az életet.

Ezek a szakaszok nem általánosak, és az egyének számára eltérőek lehetnek a pontos időtartamuk és az egyes szakaszok jellemzői. A felnőtté válás ugyanakkor az egyén életének olyan folyamata, amely általánosan áthalad az életkor különböző szakaszaiban, és amely magában foglalja az identitás kialakítását, az önállóság elérését, a felelősségvállalást és az élet különböző aspektusainak kezelését. Minden egyén az életkor előrehaladtával eltérő módon változik, és az életkori sajátosságok jelentős hatást gyakorolhatnak a felnőtté válás folyamatára. Az egyén személyiségének, értékrendjének és céljainak alakulása is befolyásolhatja a felnőtté válást, és a társadalmi, kulturális és gazdasági környezet is jelentős hatást gyakorolhat az egyén életútjára [1, 469 -480 o.]

A felnőtté válás egy folyamat, amely általában az identitás kialakulását, az önállóság elérését, a felelősségvállalást és az élet különböző aspektusainak kezelését foglalja magában. A felnőtté válás szakaszai eltérőek lehetnek, és az egyén életkori sajátosságai és egyéni jellemzői jelentős hatással lehetnek az egyes szakaszokra. Folyamata egy életre szóló folyamat, amely az egyén életútjának minden szakaszában jelen van. Gyerekszemmel nézve egy hosszú és lassú útnak látszik, amelynek során a gyermek egyre inkább függetlenedik a szüleitől, és elkezdi felfedezni a világot saját maga számára. Gyakran egyidejűleg történik a testi és a mentális növekedéssel, az iskolában való fejlődéssel, és a szociális érési folyamatokkal.

Az életkor előrehaladtával a gyermek képessé válik arra, hogy egyre inkább autonóm döntéseket hozzon, és maga álljon ki a véleményéért. Ez az autonómia kifejeződhet azzal, hogy a gyerek egyre több felelősséget vállal az életéért és az életviteléért, például azáltal, hogy önállóan készíti el a házi feladatot, maga gondoskodik a személyes higiéniájáról, vagy maga állít össze egy menüt az étkezésekre [3, 235-254 o.].

A felnőtté válás során a gyerek lassan felismeri, hogy ő maga is fontos szereplője a világnak, és hogy a tetteinek következményei vannak. A gyerek egyre jobban megérti a saját határait és szükségleteit, valamint azt is, hogyan lehet ezeket a határokat áthágni, vagy hogyan lehet kielégíteni a szükségleteit. Ennek folyamata a gyerekek számára nem egyszerű, és gyakran konfliktusokat okozhat a szülőkkel vagy más felnőttekkel. Azonban a szülők és a tanárok szerepe az, hogy támogassák a gyerekeket ebben a folyamatban, és segítsék őket abban, hogy önálló és felelős döntéseket hozzanak [6].

Felnőtt szempontból maga a fogalom azt jelenti, hogy az ember képes a felelősségvállalásra és önállóságra az élet minden területén. Ez magába foglalja a pénzügyek, a szakmai és magánélet, az életvezetés, a döntéshozatal és a kapcsolatok terén való felelősségvállalást. Az életkor előrehaladtával a felnőtté válás folyamata állandóvá válik és szinte sosem ér véget. A felnőtteknek általában saját tapasztalataikból és az élet bonyolultságából kell tanulniuk, és fel kell dolgozniuk az életükben bekövetkezett eseményeket, hogy folyamatosan fejlődni tudjanak. Ezen az úton az embereknek szembe kell nézniük azzal, hogy saját magukért felelősek, és hogy a döntéseiknek következményei vannak. Ez magában foglalja azzal való szembenézést is, hogy az életben bekövetkező változásokat nem mindig lehet megakadályozni vagy megelőzni. Fejlődnek személyiségükben is és az élet során megszerzett tapasztalatok és élmények hatására képessé válnak arra, hogy egyre jobban megérték saját magukat, a saját igényeiket és korlátaikat. Emellett az életkor előrehaladtával az emberek általában toleránsabbak és empatikusabbak lesznek másokkal szemben, és képesek lesznek szélesebb körű társadalmi kapcsolatokat kialakítani [21, 282-298 o.].

Összességében a felnőtté válás folyamata az élet minden területén jelen van, és fiataloknak, felnőtteknek, időseknek egyaránt állandóan fejlődniük kell ahhoz, hogy képesek legyenek megfelelni az élet kihívásainak. A felnőtté válás folyamata egyéni és különböző az egyes emberek számára, és mindenki a saját ütemében halad ezen az úton. Egy életre szóló folyamat, amely számos kihívással és

lehetőséggel jár. A felnőtté válás azt jelenti, hogy az egyén képes önálló életet élni, az élet kihívásaival megbirkózni és tanulni az elért tapasztalatokból [6].

2.2. A "felnőtt gyermek" világképe a felnőttek körében

A személyiség élete fenntarthatóan bontakozik ki a többdimenziós szerkezetében, amelynek peremén az önrendelkezés és a személyiségek és a személyiség saját létgenezisének útjainak alakulása, figyelembe véve a jelentős térbeli és szemantikai vonatkoztatási pontok, a világrend általánosított sémája és és a saját helyéről alkotott elképzelés. Minden új generáció örököl egy bizonyos kulturális és történelmi világrend modelljét - a létezők és a villódzó létezők hatalmas palettájával. történelmét; örököl egy olyan modellt, amely alapjául szolgál a világról alkotott egyéni képet minden egyes ember számára és ugyanakkor kulturális közösségként egyesíti az embereket. A felnőtté válás folyamatában a gyermek felfedezi a környezet terét, kialakítja a készségeket a adaptív viselkedést, modellezi az első élethelyzeteket, megtanul előre nézni anélkül, hogy félelem nélkül előre nézni. És minden lépés egy győzelem, amely átalakítja a szubjektív világkép dimenzióit [22, 195-213. o.].

A gyermeki világmodell kialakulásának sajátosságainak elemzése, M.V. Osorina három fő tényezőt határoz meg, amelyek meghatározzák a e folyamat sajátosságait:

- 1) a "felnőtt" kultúra hatása, amelynek aktív közvetítői a következők mindenekelőtt a szülők, később pedig - más nevelők;
- 2) a gyermek személyes erőfeszítései, amelyek a különböző típusú intellektuális és kreatív tevékenységekben nyilvánulnak meg;
- 3) a gyermeki szubkultúra hatása, amelynek hagyományai rendkívül fontosak. a világfelfogás logikájának megértéséhez [38, 79-187. o.].

"A gyermeki szubkultúra normális létezéséhez időre és helyre van szükség. Ha ez nem így van, akkor degenerálódni és összeomlani kezd, ami viszont apró, de többszörös kudarcokhoz vezet a gyermek szociális személyiséggé válásának folyamatában, akinek képesnek kell lennie arra, hogy "beilleszkedjen" a környező

tárgyi-térbeli és szociális világba, és konstruktív kölcsönhatásban legyen vele" [38, 270- 271. o.]

Annak a világnak az aktív, tevékeny fejlesztése, amelyben a gyermek az önmegvalósítást végzi, hosszú és hatalmas mennyiségű önálló munkát igényel. A létezés genezisének minden egyes szakasza a valóság koordinátáinak újragondolását teszi szükségessé, a világrend dimenzióinak újragondolását követeli meg. A felnőttkori világkép rendszerében és a saját élettér modellezésében jelentős jelentésformáló változások következnek be a serdülőkor és a kamaszkor során, amikor a személyt a megfigyelések mélysége és érzékenysége, a szubkulturális fenomenológia valóságainak értelmezési sémáinak racionalitása jellemzi.

A serdülő és fiatal felnőttek nagymértékben a mentális fejlődés, és különösen a formális és operatív gondolkodás, amely meghatározza a lehetőség és a valóság kategóriái közötti összefüggés változásait: ha a gyermek elsősorban a valóságról gondolkodik, akkor a serdülők és a fiatalok számára a lehetséges kategóriája válik elérhetővé. Ennek megfelelően a valóságot a serdülők és a fiatalok csak a lehetséges szférájának részeként értelmezik, ami viszont elkerülhetetlenül megkerülhetetlen intellektuális kísérletezéshez, az elme sajátos játékaihoz, valamint a serdülőkori és ifjúsági gondolkodás egyfajta egocentrizmusához [6]. A változó információs társadalomban való felnövekedés, amely tele van bizonytalansággal és az életforgatókönyvek polimodalitásával, a serdülők és a fiatalok önazonosságának csökkenéséhez vezet, amelynek következményei elhúzódnak: a társas kapcsolatok szűkítése (maladaptív magány), a kommunikáció során a túlzott kommunikációs szűrők működési területének bővülése, merev viselkedési minták, önmegvalósítási nehézségek stb. A személynek a valós világról alkotott szubjektív reflexiójának szemantikája meghatározza aktív mentális életének változékonyságát, a viselkedés és a tevékenységi forgatókönyvek sajátosságait [17,223-244 o.]

A személy által modellezett "világkép" elsősorban a világról, más emberekről, önmagáról és tevékenységéről alkotott emberi elképzelések integrált, többszintű rendszereként értelmezhető, amely az emberi mentális tevékenység

fejlődésének sajátos történelmi, környezeti, szociokulturális háttérét tükrözi. A felnőtté válás során a személyiség világnézeti kontinuumában bizonyos erőforrások formálódnak, amelyeknek köszönhetően a személy fejlődik, integrálódik a szociokulturális folyamatokba és internalizálja a társadalomban elfogadott normákat és értékeket. A világról alkotott szubjektív kép struktúrájában holisztikus elképzelések alakulnak ki, fejlődnek és javulnak a világról, amelyek folyamatosan kiegészülnek, pontosítódnak és differenciálódnak a lét genezisében, az észlelési folyamatok szervezési módjai, amelyek lehetővé teszik a megfelelő tájékozódást a különböző élethelyzetekben, valamint az események szituációs és személyes jelentőségének előrejelzését ("észlelési hipotézisek") [5].

Különböző tanulmányok figyelembevételével lehetséges kategorizálni a serdülőket világnézetük elemzése alapján.

Az idősebb serdülők (14-15 évesek) mutatják a legmagasabb szintű ellentmondásos világnézetet. Ők a "Természet és művészet szépsége" (I. hely), a "Szerelem" (II. hely) és az "Anyagi biztonságú élet" (III. hely) kategóriába tartozó tárgyakat értékelik a legnagyobbra, ami az egyén expresszivitására és egocentrizmusára utal. A pszichológiai kényelem tárgyai kategóriák azonban az idősebb serdülők világnézetében is meglehetősen hangsúlyosak: "Aktív élethelyzet", "Megismerés", "Béke a társadalomban" (IV. helyezett), ami a "felnőtt" normák és társadalmi értékek tudatos elfogadását jelzi, és az önismeret dinamikáját tükrözi a serdülőkorból a korai felnőttkorba való átmenet során. Ugyanakkor az V. ranghelyet a "Szabadság és függetlenség" (az autonómia iránti igény felismerése), a "Boldog családi élet" és a "Szórakozás" (a gyermekkori függőséget tükröző) kategóriák értékei foglalják el [4, 20, 222-237 o.].

A serdülőkorú válaszadók körében a "Természet szépsége és a művészet" (I. hely), a "Szórakozás" (II. hely) és a "Béke a társadalomban" (III. hely) áll a középpontban, ami szintén azt jelenti, hogy élethelyzetük ellentmondásos. A fiatal férfiak a személyközi kapcsolatokhoz kapcsolódó tárgyakat is értékelik: "Társadalmi elismerés" és "Szerelem" (IV. ranghely), "Jó és hűséges barátok", "Boldog családi élet" (V. ranghely). A válaszadók világnézetében a felnőtté válás

időszakában a nem fontos vagy jelentéktelen értékorientációk csoportját főként az "Egészség" és az "Érdekes munka" irányultságai alkotják - vagyis főként a társadalmi és szakmai tevékenység szféráját tükröző kategóriák. A serdülők és a fiatal férfiak világképében egyáltalán nem reprezentált az "Önbizalom" kategóriája [15, 551-558 o.].

Általánosságban elmondható, hogy a serdülő és fiatal válaszadók világképének szemantikája a merkantilista érdekek, az infantilizmus és az élethelyzetük egocentrizmusának túlsúlyát mutatta, ami tükrözi az átalakuló társadalom általános szociokulturális tendenciáit. A világnézet legjelentősebb mutatóinak változékonyságát, labilitását is megfigyelhetjük, amelyek a fejlődés egyik életkori szakaszából a másikba lépve egyik jelentőségű csoportból a másikba vándorolnak. jelentőségükből egy másikba.

Az emberi világról (és különösen az emberek új generációjáról, amely a jelen változó kronotópiájában implicit módon tele van az önmegvalósítás potenciális erőforrásaival) alkotott kép különböző formákban és eszközökkel fejezhető ki, amelyek között kivételes szerepet játszik a nyelv mint a világ fogalmának és megismerésének sajátos kódja. A nyelv integrális lexikai és szemantikai rendszere alapján, amely a nyelvi személyiség személyes és társadalmi tapasztalatai révén szerzett ismeretek komplexumában formalizálódik, az emberi tudat "fogalmi és nyelvi univerzumot" hoz - a világ nyelvi képét; a benne tükröződő logikai és szemantikai konstrukciók, alany, predikátum, modális, diszkurzív és egyéb jelentés-"kvantumok" holisztikus egységgé - egyfajta kollektív filozófiává - formálódnak, amely a beszédalanyok szociolektusának kivételése, a mentális kontinuum fogalmi terét alkotja [7, 13-24 o.].

A nyelvelsajátítás, és így a gyermek saját nyelvi rendszerének kialakulása elsősorban a felnőtté válás időszakához kapcsolódik, amelynek során tudatossá válik a "felnőtt" élet modelljének személyes keresése, ami az önkoncepció rendszerének bonyolódását, az önértékelés hierarchizálódását jelenti az első önelemzési kísérletek alapján, önmagunk összehasonlítását másokkal (és mindenekelőtt a felnőttekkel). A felnőttkorról alkotott kép a felnőtté válás

szakaszában a személy mentális fejlődésének fontos vonzóereje: befolyásolja a célmeghatározást, az önnevelési programok megértését, a személyiségkonstrukciók kialakulását, az aktív élethelyzet és a szubjektivitás azonosítását, és meghatározza a serdülők és fiatalok szociális viselkedésrendszerének modellezését) [8, 239-243 o.].

Nem kell bizonyítani, hogy a dinamikus információs korszak rendkívül magas követelményeket támaszt a gyermek "felnőtt viselkedésének" szocializációs dimenzióival és modellezésével szemben, de a szociális tapasztalatok internalizálásának módozatainak hiánya és a felnőttkor "homályos" képe a gyermeki tudatban megakadályozza a forgatókönyvek megfelelő megtanulását a serdülők és a fiatalok számára.

A felnőttkorról alkotott kép kialakulása a felnövekvő alanyokban gyakran párosul kategorikus és egyenes értékelésekkel, demonstratív negativizmussal és morális szkepticizmussal; a gyermekek azonosulási stratégiái egyben az intellektuális és morális keresések, az igazságok újragondolására és elfogadására irányuló vágy tükröződései, amelyek nem kívülről rájuk kényszerítettek, hanem önállóan formáltak és értelmesek. Ennek megfelelően a serdülők és fiatalok tudatának nyelvi konstrukciói nemcsak a fizikai világrend tárgyait, hanem szubjektív képeket (a személyről alkotott társadalmi reprezentációk komplex rendszereit) is kategorizálják, amelyek "kulturális hagyományokra, intézményes értékekre, társadalmi követelményekre és szubjektív élettapasztalatokra támaszkodnak", és az életalkotás dimenzióiban fogalmilag is megfogalmazzák a személy intellektuális, társadalmi, szociokulturális lehetőségeit. Ezért ahhoz, hogy megértsük a felnőtté válás fenomenológiájának a serdülők általi észlelésének lényeges jellemzőit, elemezni kell a felnőttkor fogalmának a személyes növekedés alanyainak nyelvi tudatában való reprezentációjának dimenzióit [3, 235-254 o.; 8, 239-243 o.].

A lexikográfiai forrásokban bemutatott, a felnőtté válás jelenségének jelölésére szolgáló, a fogalmi szférában szereplő fogalmak jelölésváltozatainak

elemzése két leggyakoribb lexémát tár fel: a felnőtt főnév és a felnőni ige, amelynek magját két összetevő alkotja:

- 1) aki megszűnt gyermeknek lenni, megérett;
- 2) valaki, aki elérte az érettséget (egy bizonyos szintet, életkort).

A vizsgált fogalomkör magszegmensének kognitív és szemantikai tartalma (szemantikai konstans) biztosítja az érettség absztrakt mutatóinak objektíválását a nyelvi tudatosság dimenzióiban az anyanyelvi beszélők világképével. E szemantikai mező szinonim fogalomkörét az érett, érett, idősebb és a felnőtté válás, érés lexémák képviselik; a vizsgált fogalmi mező antonimikus viszonyait a Felnőtt - Gyermek dichotómia jelöli [1, 469-480 o.].

A tudományos szakirodalomban a tudósok a felnőttkort elsősorban így értelmezik: 1) az ontogenezis azon szakasza, amely a személy szellemi, intellektuális és fizikai képességei legmagasabb fejlettségi szintjének elérésével jár; 2) a felnőttkor képe - egy ideális forma speciális kivételése, amely a gyermekkor integritását (kulturális jellemzőit) jelzi, és a gyermekek számára a jövőjük bemutatásának fő útja és referenciapontja [4].

A felnőtt (érett) személyiség jellemzői között a kutatók elsősorban a felelősséget, a másokkal való törődés igényét, az aktív élethelyzetet és az életproblémák konstruktív megoldásának képességét említik az önmegvalósítás útján. A felnőttkor fogalmának egy bizonyos fogalmi tartalmának a serdülők és fiatal felnőttek általi elsajátításának vektorainak tisztázása a vonatkozó fogalom szemantikai állandóságának gazdagításával és/vagy bővítésével történik. Ezt erősítik meg a felnőttkor szubjektív képének a felnőttkor nyelvi tudatában a különböző életkorú felnövekvő alanyok nyelvi tudatában megjelenő konceptualizációjának különbségeire vonatkozó empirikus vizsgálat eredményei [1, 469-480 o.].

III. A FELNÖTTÉ VÁLÁS ÚTJA, FELELŐSSÉGVÁLLALÁS ÉS HELYTÁLLÁS TANÍTÁSA AZ ISKOLÁBAN SZABÓ MAGDA ABIGÉL C. REGÉNYE ALAPJÁN

A következő szakaszban bemutatom Szabó Magda életének főbb momentumait, személyes kapcsolatát a regénnyel, valamint a történet cselekményét. Ezt követően kísérletet teszünk arra, hogy beazonosítsuk a felnőtt és gyereklét motívumait a műben. Végül a felnőtté válás problémáival fogunk foglalkozni, azzal, hogy hogyan is ábrázolja ezeket az író a műben, a regényből vett idézetekkel alátámasztva.

3.1. Az író és a mű háttértörténete, a cselekmény részletezése

Szabó Magda (1917-2007) magyar író, költő és drámaíró volt, a 20. századi magyar irodalom kiemelkedő alakja. Számos regényt, novellát és drámát írt, melyek a mai napig az irodalmi kánon részét képezik. 1917-ben született Debrecenben, és gyerekkorát a Tiszántúlon töltötte. Már fiatal korában felkeltette az irodalom iránti érdeklődése, és írt verset és novellát is. 1935-ben került Budapestre, ahol az egyetemet is elvégezte. Az írás mellett a színészet is érdekelte, és 1938-ban felvették az Országos Színészegyesülethez, de az írás mellett döntött.

Az első regénye 1940-ben jelent meg, de igazi sikereit az 1960-as években érte el, amikor olyan regényeket írt, mint az Abigél, Az ajtó vagy éppen a Pilátus. Az író életművének középpontjában az emberi kapcsolatok állnak, a családok, a szerelmek, az anya-lánya kapcsolatok és az egyéni sorsok. Műveiben gyakran felbukkan a szerelem, a szabadság és a függetlenség, valamint a társadalmi változások és az emberi sorsok kiszolgáltatottsága. Műveiben gyakran értelmiségi nők állnak a középpontban. Az Abigél személyes életéhez is közel áll, hiszen a Matulát, a bentlakásos iskolát, amelybe Gina kerül saját diák- és tanárkori élményei alapján írta meg a műben [45, 319-321 o.].

Az Abigél története a második világháború idején játszódik Magyarországon, egy bentlakásos leányiskolában. A főszereplő, a tizenöt éves Vitay Georgina, korábban elkényeztetett és szeszélyes pesti lány és nem találja a helyét az

intézetben, ahova édesapja a tábornok vitte, mivel tisztsége veszélybe sodorhatja a lánya életét is. Vitayt kiközösítik, és pár másuk lánnyal együtt két hét büntetés is kapnak. Apja szombatoként hívja telefonon, de neki se panaszkodhat, mert ezt megtiltja a prefektája, Zsuzsanna. Az osztály egy nap az osztály teadélutánra megy, ahol Gina kísérletet tesz, arra, hogy megszökjön a Matulából. Végül az a vasútállomáson König tanárúr elkapja és Zsuzsanna visszaviszik az intézménybe [41].

Gina ki akarja rúgatni magát, de hiába. Apja váratlan látogatása után, minden megváltozik. A tábornok beavatja lányát a „titokba” elmondja, hogy ő az ellenállás vezetője és Gina csak a Matulában van biztonságban. Azt is elmondja lányának, van egy ember, aki segítségére lesz, ha vele valami történne. Egy éjjel Ginának szerelmével, Kuncz Ferivel kell találkoznia. Ebben már az immáron segítőkész osztály segíti. Gina biztosra veszi, hogy Feri azaz ember, akiről apja beszélt. Azonban Abigél szobra – mindenki segítője - közli vele, hogy ő az árkodi ellenálló, nála van az apjától kapott nyaklánc, és Kuncz Feri csaló, azért jött ide, hogy őt elvigye, és az apját (akit elfogtak a németek) most a kislánnyal zsarolják, hogy kihúzhassák a tábornokból a társai nevét. Abigél megkéri Ginát, hogy nyugodjon meg, ő vigyázni fog rá. Amikor Gina veszélybe kerül Horn Mici segítségével megszöktetik és egy időre új nevet is kap. És hogy ki volt Abigél, azaz az árkodi ellenálló? Az, akiről senki sem hitte volna: König tanár úr. Gina, amikor mindezt megtudja, nagyon elszégyelli magát, hogy nem ismerte fel, hanem gyűlölte azt az embert, akinek mindent köszönhetett [41, 45].

Az Abigél tehát Gina felnőtté válásának témáját dolgozza fel, és azt a nehézséget mutatja be, amivel a fiatalok szembesülnek, amikor felelősséget kell vállalniuk az életükért és döntéseikért. A regényben az iskolai nevelési rendszer hibáit is bemutatják, és azt, hogy milyen nehéz lehet az élet azok számára, akik nem találják a helyüket a világban. Az Abigél stílusa és nyelve is rendkívül jellegzetes. Szabó Magda precízen és érzékenyen írja le a szereplők érzelmi állapotait, és rendkívül részletesen elemzi az érzelmeket és a viselkedést. A

regényben a magyar történelem is fontos szerepet kap, és bemutatja azokat a nehézségeket, amikkel az emberek szembesültek a második világháború idején Magyarországon [35, 87-100 o.; 32, 68-70 o.].

3.2. A felnőtt- és gyereklét, valamint a látszat és valóság motívumának párhuzama a műben

„A változás, ami életében bekövetkezett, annyi mindentől megfosztotta, mintha bomba pusztított volna az otthonában.” – ez a regény első mondata [41]. Az idézetből arra lehet következtetni, hogy a változás valószínűleg egy személy életére vonatkozik, és az életében valami súlyos dolog történt, ami sok mindentől megfosztotta. Az "otthonában" szó arra utalhat, hogy a változás az otthonával, a családjával vagy más ismert környezetével kapcsolatos. A szöveg további részéből derülhet majd ki, hogy pontosan mi is történik, és kinek az életére vonatkozik az állítás. A látszat és valóság motívuma is fontos szerepet játszik a regényben, és összekapcsolódik a felnőtt- és gyereklét témájával. Az Abigélben megjelenő felnőttek és gyerekek sokszor nem azt mutatják magukból, ami valójában vannak, és ezzel zavarba ejtik a körülöttük lévőket, különösen a fiatalabb generációt [39, 103-116 o.].

Az egyik példa erre a regény főszereplője, Gina. Az ő személyiségében is gyakran összehasonlíthatunk a felnőtt és a gyerek viselkedés jellemzői – főként miután tudomást szerez apja titkáról. Egyrészt ezután felelősségteljesebbé és határozottabbá válik, ami a felnőttekre jellemző tulajdonságok közé tartozik. Másrészt azonban még mindig fiatal, naiv és ártatlan, és többször érzékeli magát kicsinek és tehetetlennek a felnőttek világában [25, 181-196 o.].

Az iskolai nevelés szempontjából a látszat és valóság motívuma rámutat arra, hogy fontos, hogy az oktatás során a diákok megtanulják érzékeltetni a környezetükben zajló dolgok mögötti valóságot, és nem csak a látszólagos, felületes jelenségeket értékeljék. Ezzel a tudással jobban felkészültek lesznek a felnőtté válásra, és hatékonyabban tudnak majd helytállni a későbbi életszakaszokban. Az Abigélben megjelenő felnőttek és gyerekek motívuma azt is

hangsúlyozza, hogy a felnőtt- és gyereklét nem két különálló, elszigetelt életszakasz, hanem inkább egyfajta folyamat, amelynek során az ember folyamatosan fejlődik és változik. Ez a folyamat azonban nem mindig egyszerű, és gyakran nehézségekkel és kihívásokkal jár, amelyeket a szereplők a történetben meg is tapasztalnak [37, 105-120 o.].

Ezért is fontos, hogy olyan nevelési módszerekkel dolgozzanak, amelyek segítik a diákokat abban, hogy fokozatosan átlépjenek a gyerekkorból a felnőttlétre, és közben megtanulják kezelni az ehhez kapcsolódó kihívásokat és nehézségeket. Az ilyen nevelési módszerek közé tartozik például a közösségi munka, a csoportos feladatok, a felelősségvállalásra ösztönző tevékenységek, valamint az érzelmek és kommunikációs képességek fejlesztése.

A felnőtté válás és a felelősségvállalás tanítása az iskolában nem csak a diákok számára fontos, hanem a társadalom számára is. Az olyan társadalmak, amelyekben a polgárok képesek felelősséget vállalni cselekedeteikért, és helytállni a nehéz helyzetekben, sokkal stabilabbak és sikeresek lehetnek. Ezért az iskolai nevelésnek kiemelt feladata kell, hogy legyen az ilyen képességek kialakítása és fejlesztése a diákokban [27, 150-165 o.].

Az Abigél azért is különösen fontos és tanulságos a felnőtté válás tanítása szempontjából, mert bemutatja, hogy a változások és kihívások hogyan befolyásolják az egyén identitását és énképét. Vitay Georgina karaktere azonosulásra ösztönözheti az olvasót, aki hasonlóan nehéz és váratlan élethelyzetekben találhatja magát. Az iskolai nevelési folyamat során a diákoknak is hasonló kihívásokkal kell szembenéznük, például a barátok elvesztésével, szülői elvárásokkal, önmegvalósítás hiányával, és még sok más hasonló jellegű problémával.

Az Abigélben megjelenő tanulságokat és motivációkat felhasználva az iskolákban olyan oktatási programokat lehet kidolgozni, amelyek segítik a diákokat a felnőtté válás folyamatában, és elősegítik azokat az értékeket, amelyek az önmegvalósításhoz és a sikeres élethez vezetnek. Az ilyen programok és tanórák

segítségével a diákok képesek lesznek kezelni a változásokat és kihívásokat, és felelősségteljes, öntudatos felnőttekké válhatnak, akik hozzájárulnak a társadalom stabil és sikeres működéséhez [42, 43-58 o.].

Szabó Magda regénye ékes példa arra, hogy a felnőtté válás nem egyik napról a másikra történik, hanem hosszú folyamat eredménye. Azonban adódhatnak olyan helyzetek, amelyekben valóban egyik napról a másikra kell helytállni és felelősséget vállalni – a történet pedig megtanítja, hogy sokkal hasznosabb, ha az ilyen helyzetekre előzetesen felkészülünk, illetve felkészítjük diákjainkat [40, 45-60 o.]. A felelősségvállalás és a helytállás képessége szorosan kapcsolódik a személyiségfejlődéshez és az érettséghez. A műben Gina kezdetben éretlenül, meggondolatlanul és bizonytalanul indul neki az életnek, de a tapasztalatszerzés, a nehézségek leküzdése és a kudarcok elviselése által megtanulja, hogy a felnőtté váláshoz elengedhetetlen a felelősségvállalás és a helytállás [29, 62-74 o.].

Gina története arra is rávilágít, hogy ideális esetben a felnőtté váláshoz nagy szükség van a szülők, a család és az iskola támogatására. König tanárúr szerepe példaként szolgálhat a diákoknak, és az ő értékrendje, toleranciája és tisztessége a műben megjelenő felnőtté válás helyes példájának fontos aspektusai. Idézet a regényből: *„Mindig a részletek a legizgalmasabbak egy nagy irodalmi műben – tanította König magyarórán –, kérem, sose feledjék el figyelemmel kíséreni a részleteket.”* [41].

Az iskolában a diákok számára nemcsak az akadémiai tudás átadása, hanem a felelősségvállalás és a helytállás tanítása is fontos, hogy a tanulók felkészülten indulhassanak neki az életnek és képesek legyenek megbirkózni a vele járó kihívásokkal [33, 67-79 o.].

3.3. A felnőtté válás problémái és megoldásai a Szabó Magda Abigél című regényében

A következőkben megpróbáljuk beazonosítani a műnek azon részeit, amelyek kifejezetten a felnőtté válásra utalnak, konkrét idézetekkel alátámasztva. Az regényben található számos példa arra, hogy az önismeret és identitástudat

fejlesztése milyen fontos a felelősségvállalás és helytállás szempontjából. Gina karaktere például számos nehézséggel és konfliktussal szembesül a történet során, de az önismerete és az identitástudata segít neki abban, hogy megtalálja a helyét a világban, és megtanulja, hogyan kell helytállni a saját értékei mellett. A problémákba való beletörődést és a nehéz helyzetekben való helytállást közvetítik a műből vett a következő idézetek is: *„Te nem tudsz veszteni (...), pedig hozzátartozik a jólneveltséghez, hogy ne tedd nehezzé a győztes győzelmét a bús képeddel. Tessék megtanulni szépen veszteni.”* [41, 275.o.].

„Mennyivel nagyobb élmény a jó, ha küszködni kell érte; mekkora erő úgy élni, mint egy hegymászó csapatnak, a (...) láthatatlanul egymáshoz rögzítő kötél biztonságában, együtt érezni boldogságot, bánatot, együtt izgulni, reménykedni, várni és segíteni annak a másiknak, aki éppen bajban van, aki rászorul.” [41, 206.o].

„...ébren feküdt még sokáig, és azon tűnődött, milyen furcsán és váratlanul következnek be az ember életében a legjelentősebb események. Nem úgy, és nem is akkor, ahogy és amikor várja az ember, másképpen, más előzmény után, valahogy logikátlanul. Egyszer csak ott van valaki a karzaton, az ember ránéz, az meg vissza rá, és attól megváltozik az élet egészen.” [Gina intézetbe kerül c. fejezet, 41, 7.o.]

A felnőtté válás útja: a történetben Gina egy elkényeztetett pesti lányból érett felelős fiatal nővé válik, aki szembesül az aktuális háborús eseményekkel és saját érzéseivel. Felnőtté válásának folyamatát pedig a mű több pontján is tetten érhetjük, például: *„Milyen furcsán és váratlanul következnek be az ember életében a legjelentősebb események. Nem úgy, és nem is akkor, ahogy és amikor várja az ember, másképpen, más előzmény után, valahogy logikátlanul.”* [41, 316. o.]. *„A kislányból ezután felnőtt lesz, önként vállalja a „rabságot”, és társaival is kibékül.”* [41, 302. o.].

Az ember életében a felnőtté válás egy olyan mérföldkő, amely tele van kihívásokkal és nehézségekkel. A regényben megismerhetjük ezt a folyamatot, ahogy a főszereplő megpróbálja megtalálni helyét és értelmét a világban. Azonban

minden megpróbáltatás ellenére tudatosan benne, az élet nem csak a nehézségekről szól és van minek örülni, valamint a legfontosabb dolgok mindig a belső értékekben lakoznak [43, 116-130 o.]. Idézetek a regényből:

„Az élet minden borzalom ellenére gyönyörűséges, és minden gyönyörűség között a legszebb, legédesebb az ifjúság.” [41, 353.o.]

„A belső érték számít csak, az nem pótolható semmi öltözékkel, semmi múlt csillogással.” [41, 283. o.].

A felelősségvállalás tanítása: a regényben Gina megtanulja, hogy nem csak saját magáért, hanem másokért is felelős, és hogy a döntései következményekkel járnak. A felelősségvállalás fontosságát több idézet is hangsúlyozza, például: *„A pazarlás, az értelmetlen költekezés csak pillanatokra szerezhetsz örömet, utóbb megvan a böjtje.”* [41, 323.o.]. *„A csüggedés és a kétségbeesés a hit csődje.”* [41, 207.o.]

A helytállás tanítása: főszereplőnk megtanulja, hogy hogyan álljon helyt nehéz körülmények között, hogyan legyen bátor és kitartó. A helytállás jelentőségét több idézet is kiemeli, például a következők: *„Nincs rosszabb dolog (...) mint a tétlenség, a pokolba vivő út a renyheség óráival van kikövezve.”* [41, 9. o.].

„Az álmom ilyen olykor, ilyen gyilkos, ilyen reménytelen, ilyen riasztó, hogy nyöszörögni kell tőle és sikoltani, míg fel nem rázzák az embert.” [41, 85. o.].

Gina kapcsolata az apjával is megjelenít egy fontos problémát a felnőtté válás során. Az apai autoritás és az apával való konfliktusok hozzátartoznak a serdülőkorhoz, és Gina sem marad mentes tőlük. Az apja viselkedését övező titkok, az engedelmisség és a függetlenség kettőssége a felnőtté válás nehezítő tényezői közé tartozik [31, 257-270 o.].

„Elfogta apja pillantását. „Beszélj hozzám – üzente a kislány a tekintetével –, mondd meg, mire készülsz, hogy mire való mindez. Hiszen szeretni fogom, akárkit hozol ide, a te ízlésed, választásod nem tévedhet, hogy volna nekem idegen vagy gyűlöletes, akit te szeretsz? De mondd meg, mit tervezel, ne zárj ki az életedből, ne

kényszeríts rá, hogy akárki miatt elváljunk egymástól. Én nem leszek gát, nem leszek akadály, hiszen annyira szerettelek mindig. Még mindig nem késő. Ne küldj el! Érttesd meg azzal az asszonnyal, hogy én barát leszek, nem ellenség. Beszélj velem, apám!”

– Más világba kerülsz – szólalt meg a tábornok.” [Gina intézetbe kerül c. fejezet; 41].

A Matula intézménye, ahova Gina kerül, további problémákat vet fel a felnőtté válással kapcsolatban. A szigorú szabályok, a szabadság hiánya és a rendszer merevsége mind nehezítik a saját út megtalálását és a személyiség kibontakozását [42, 43-58 o.]. Ginának meg kell tanulnia megtalálni a saját hangját és érvényesíteni az akaratát az intézményi korlátok között, erre világít rá a következő idézet is au Abigélből: *„Az élethez kétségtelenül kell bizonyos emberi méltóság és fegyelmezetség, és az is, hogy az ember normálisan reagáljon arra, ami éri, mindig tudva, mi igazán baj, és mi csak bosszúság.”* [Gina intézetbe kerül c. fejezet: 41, 7.o.]

Az első szerelmi érzelmek és a szerelem akadályai is részét képezik a felnőtté válásnak. Gina szíve intézetbe kerülésekor Kuncz Ferié, de a kapcsolatukat később a háborús helyzetből adódó különféle nehézségek bonyolítják. A szerelem érzése és az ezzel járó kihívások, bizonytalanságok és döntések meghozatala az érzelmi érettség része, amelyek a felnőtté válással együtt járnak [26, 89-104 o.]. Idézet a regényből: *„Szenvedélyesen szerették egymást, és a világot voltaképpen csak akkor érezték teljesnek, ha együtt voltak.”* [Gina intézetbe kerül c. fejezet, 41, 9.o.]

„Nincs szebb és ártatlanabb valami, mint az első harmatos szerelem, amelynek emléke akkor is mindennél fényesebb marad, ha nem lesz belőle házasság.” [41].

A regény titkokkal is tele van, amelyek fokozzák az izgalmat és a feszültséget és amelyekkel főszereplőnknek meg kell küzdenie csakúgy, mint számos más nehézséggel. Az elhallgatott információk és rejtélyek, amelyek bizonyos személyeket öveznek, valamint az ezekkel való megbirkózás mind fontos szerepet

játszanak Gina személyiségfejlődésében és a felnőtté válásában. Ezek a titkok nemcsak a regény cselekményét hajtják előre, hanem a főszereplő személyes karakterfejlődését is befolyásolják; ezt demonstrálja az alábbi idézet is: „*Micsoda áltatók ezek itt, micsoda álnokok, senki sem említette egy szóval sem, hogy Feri napok óta keresi. És az apja. Mi lehet az apjával? Ha nagybeteg, akkor nem az a titokzatos és veszedelmes vállalkozás gátolta meg, hogy találkozzanak, hanem egyszerűbb és szomorúbb körülmény. Ha az apja Ferit kérte meg rá, hogy hozzá vigye őt, akkor nyilván semmi régi tilalom nem érvényes, csak ezekkel a makacs szentekkel kell megértetnie, hogy neki innen el kell mennie, de azonnal, ahhoz, aki ki tudja, milyen szenvedéseken megy keresztül, és nincs mellette az egyetlen gyereke.*” [Éjféli randevú c. fejezet, 41].

Már csak a regény alapján vizsgálódva is rájöhethetünk, hogy a fiatalok gyakran szembesülnek a teljesítménykényszerrel, a versengéssel és az önértékeléssel kapcsolatos kérdésekkel. Gyakran érzik, hogy meg kell felelniük a társadalmi elvárásoknak, a szülői elvárásoknak és az iskolai elvárásoknak. Ez a nyomás sokszor szorongáshoz, stresszhez és önértékelési problémákhoz vezethet. A regényben bemutatott karakterek érzéseit és belső küzdelmeit megértve, a diákoknak lehetőségük nyílik a saját érzéseik és gondolataik felfedezésére, valamint a megküzdési stratégiák fejlesztésére.

A felnőtté válás megoldásai a regényben a függetlenség, az önállóság és a saját döntéshozatal képességének megszerzése. Gina azáltal, hogy különböző akadályokkal és próbatételekkel szembesül, fokozatosan megtanulja, hogyan irányítsa saját életét, hogyan álljon ki az igazáért és hogyan érvényesítse a szabadságát. Ez a folyamat, bár nehéz és hosszú út, lehetővé teszi számára, hogy megtalálja a saját helyét a világban és felnőtté váljon [30, 123-138 o.].

A Szabó Magda regénye a felnőtté válás különböző aspektusait és kihívásait ábrázolja. Az izgalmas cselekményvezetés, a problémák és megoldások bemutatása, valamint a titkok és rejtélyek jelenléte mind azt sugallják, hogy a felnőtté válás egy komplex és mélyreható folyamat, amely tele van izgalommal és

tanulságokkal. A regény által megismert problémák és megoldások inspirálóak lehetnek a valós életben is, hogy a történetet olvasó fiatalok megtalálják saját útjukat a felnőtté válás útvesztőiben.

Munkámban igyekeztem rámutatni arra, hogy a rejtélyek, titkok és nehézségek között való élet sokszor a valóságban is jelen van. A titkok olyan mélyebb jelentésekkel és üzenetekkel is rendelkezhetnek, amelyekre a felnőtté válás folyamata során rá kell ébrednünk. Például a múltbeli titkok és családi szálak felfedése rávilágíthat a hagyományok erejére és az identitás formálódására. Ezenkívül a titkok felvetik a kérdést, hogy mennyire ismerjük önmagunkat és másokat, és milyen hatással vannak ezek a kapcsolatainkra és döntéseinkre [34, 145-160 o.].

Az Abigél történetének vizsgálata során nagy hangsúly került a karakterek belső utazására és fejlődésére. Gina példáján keresztül látjuk, hogyan változik meg a személyiség, hogyan találja meg saját hangját és az önállóság útját. Ez azt üzeni az olvasók számára, hogy a nehézségek és az átélt élmények lehetőséget adnak a személyes növekedésre és a belső erő megtapasztalására. A dolgozatban nemcsak a problémákra, hanem a megoldásokra is összpontosítottunk. Kiemeltük, hogy a felnőtté váláshoz szükséges támogatás és segítség elérhető számunkra, legyen az baráti közösség, családi kapcsolatok vagy szakemberek segítségével. A regényben megjelenő szereplők példája arra ösztönöz, hogy a fiatalok merjenek segítséget kérni, és bízzanak abban, hogy képesek megbirkózni az élet kihívásaival.

A regényben megjelenő konfliktusok és nehézségek segítségével rávilágítunk a felnőtté válás árnyoldalaira és komplexitására. Világossá vált, hogy a felnőtté válással járó döntések és átalakulások nem mindig könnyűek, és gyakran kompromisszumokkal járnak. Ugyanakkor hangsúlyoztuk, hogy ezek a kihívások és nehézségek lehetőséget adnak arra, hogy az egyén megerősödjön, megtalálja saját értékeit és céltudatossá váljon. Ezen problémák megértése és feldolgozása segít a regény olvasóinak képeseknek lenni azonosítani és kezelni a felnőtté válással járó problémákat a saját életükben. A regényen keresztül láthatjuk, hogy a

felnőtté válás nem egy egyszerű és lineáris folyamat, hanem tele van kihívásokkal, dilemmákkal és belső konfliktusokkal [28, 99-114 o].

A felelősségvállalás és helytállás kérdése is aktuálisabbá vált a modern társadalomban. A fiatalok számos döntést kell hozniuk, amelyek befolyásolják jövőjüket és az emberekkel való kapcsolataikat. Az információhoz való könnyű hozzáférés és a választási lehetőségek sokasága közepette a fiataloknak felelősséget kell vállalniuk a saját cselekedeteikért és döntéseikért. Az Abigél főszereplőjének is szembe kellett néznie döntéseinek következményeivel, és felelősséget kellett vállalnia a tetteiért. A regény alapján a diákok megérthetik, hogy a felelősségvállalás elengedhetetlen a felnőtté válás során, és segít nekik a helyes döntések meghozatalában és az önálló életvitelben.

A felnőtté válás pszichológiai aspektusai is kiemelt jelentőséggel bírnak a mai társadalomban. A fiataloknak szembe kell nézniük a stresszel, az érzelmi kihívásokkal és az identitásukkal kapcsolatos konfliktusokkal. Az identitáskeresés, felelősségvállalás és helytállás mellett a felnőtté válás pszichológiai aspektusai is kiemelkedően fontosak napjainkban. A modern világban a fiataloknak számos nyomásnak kell megfelelniük, ami hatással van az érzelmi állapotukra és mentális jólétükre egyaránt [44, 75-90 o.].

Amennyiben az Abigélben megjelenő értékek és tanulságok megfelelő módon és hatékonyan kerülnek átadásra a fiatal felnőttek számára a tanórán, mélyebb megértést érhetünk el náluk a felnőtté válás útjának nehézségeivel, a felelősségvállalással és a helytállással kapcsolatban. Emellett egy jól megírt és izgalmas történeten keresztül vizsgálhatják gina személyiségfejlődését, amely előmozdíthatja saját érzelmi érettségükkel és önazonosságuk kialakításával kapcsolatos gondolataikat. A regényből szerzett információk és az ezekből levont tanulságok hozzájárulnak ahhoz, hogy a diákok megerősödjenek és fejlődjenek a felnőtté válás útján. Hiszen a történet olyan életszerű helyzeteket és karaktereket mutat be, amelyekkel a tanulók könnyebben azonosulhatnak és reflektálhatnak saját életükre [25, 181-196 o.].

Az intézményekben azonban nemcsak a tananyagban, hanem a tanítás módszertanában is lehetőség van arra, hogy segítsék a diákokat a felelősségvállalás és helytállás megtanulásában. Az interaktív tanulási módszerek, mint például a csoportos munka, a szerepjátékok vagy a projektmunka, lehetővé teszik, hogy a diákok gyakorolhassák a döntéshozatalt, az érvelést, a munkát és a konfliktuskezelést. Ezek az készségek alapvetőek a felelősségvállalás és helytállás gyakorlásához.

A középiskolákban az önismeret és identitástudat fejlesztése is lehetővé tehető, például azáltal, hogy az oktatás során olyan témákat dolgozunk fel, amelyek segítik a diákokat abban, hogy megértsék saját magukat és a környezetüket. Ilyen témák lehetnek például a kultúrák közötti különbségek, az emberi jogok, vagy az életcél és az értékek. Emellett a mentorprogramok és az egyéni beszélgetések is lehetőséget adhatnak arra, hogy a diákok személyesen is megbeszélhessék a problémáikat és céljaikat. Emellett a szociális kompetenciák fejlesztése is fontos, mivel ezeknek az emberi kapcsolatokra és az érzelmi intelligenciára is hatása van. A szociális kompetenciák, mint például az empátia, az érdeklődés, az önkifejezés és a problémamegoldás, segíthetnek a fiataloknak abban, hogy megértsék mások érzéseit és szükségleteit, és így hatékonyabb kommunikációra és együttműködésre képesek legyenek. Az ilyen készségek megtanítása az iskolák feladata is, és segíthet abban, hogy a diákok felnőttként hatékonyan és felelősségteljesen tudjanak működni a társadalomban [6; 36, 210-225 o.].

Összességében az Abigél c. regény kiváló alap és kiindulási pont arra, hogy valóban érdemben tanítsuk és neveljük a következő generációt és igazán hatékony, szorgalmas és felelősségteljes embereket eresszünk ki a nagyvilágba az érettségi után. Olyanokat, akik vállalni tudják a felelősséget a döntéseikért és nem riadnak vissza a nehéz helyzetekben és nem omlanak össze váratlan akadályok láttán. bemutatja a felnőtté válás során szükséges készségek fontosságát, és segíthet az iskolákban abban, hogy hatékonyabbá tegyék a diákok felkészítését a felnőtt életre. A felelősségvállalás és helytállás, az önismeret és identitástudat, valamint a

szociális kompetenciák fejlesztése mind rendkívül fontosak a fiatal felnőttek sikeres életéhez, és az iskolák feladata, hogy minél több lehetőséget biztosítsanak ezeknek a készségeknek a fejlesztésére.

IV. ÓRAVÁZLAT

Szabó Magda Abigél című regényének tanítása a kárpátaljai középiskolákban, a legutóbbi 2019-es tanterv szerint a 11. osztályban a tanév vége felé történik. A tanterv összesen 3 órát ad erre az anyagra, ebbe beletartozik 1 óra az író életéről és munkásságáról; 1 óra a tankönyv által megadott szövegrészlet feldolgozására, illetve egy a mű irodalmi elemzésére. Az általános követelmények közé tartozik az értelmző olvasás, a szöveg megértése, a szerkezeti elemzés és a szereplők jellemzése, valamint a mű megfelelő történelmi, társadalmi és kulturális kontextusának ismerete. Ezen célok mellé szeretném az általam készített óravázlatban integrálni a felelősségvállalás és helytállás témáit, hogy lehetőség nyíljon arra, hogy ezeket a fontos témákat megvitassuk a diákokkal és megfelelően át tudjuk nekik adni a mű üzenetét és fő tanulságait.

Megjegyezném, hogy meglátásom szerint a tankönyv által biztosított szövegrészlet nem alkalmas a felelősségvállalás és a helytállás tanítására, ugyanis csupán egy rövidített részt ad meg Abigél szobrának legendájáról, amiben nem esik szó semmiféle tanulságról és bár a történet szempontjából meglehetősen fontos, nem tartalmaz mögöttes tanító, nevelő üzenetet. Azt javasolnám, hogy a hatékonyabb életről való lecke közvetítése érdekében, érdemes lenne a regénynek azt a részét olvastatni a diákokkal, amelyben Gina rájön, hogy mi a valódi oka a Matulába való kerülésének és ezen információk birtokában elfogadja sorsát, valamint az ezt követő eseményekben már azt tapasztaljuk, hogy sokkal jobban képes felelősséget vállalni saját magáért és társaiért is. Megfelelőnek bizonyulhatnak a tanulságok szemléltetésére a regény következő oldalairól vett előzetesen rövidített szövegrészletek: 85. oldal, 206. oldal, 275. oldal, 302. oldal [42]. Az óratervezet kidolgozására cédulás és pszichoanalitikus módszert alkalmaztam.

4.1. A tanóra menete

Óravázlat

Magyar irodalom

11. osztály

Téma: Szabó Magda Abigél című regénye

Oktatási cél: megismertetni a tanulókat Szabó Magda Abigél című regényével, annak sajátosságaival.

Nevelési cél: a regény fő témáinak és a szereplők cselekedeteinek elemzésével megvitatni a tanulókkal a felnőtté válás fogalmát, megértetni velük a felelősségvállalás és a helytállás képességeinek fontosságát a saját életük szempontjából.

Fejlesztési cél: szövegértési készségek fejlesztése.

Szemléltetés: tankönyv, a regény fizikai formában, illusztrációk a főszereplőkről és Abigél szobráról.

Óra típusa: vegyes

Módszer: Interaktív beszélgetés, csoportmunka, szövegértési feladatok.

Felhasznált irodalom: Debreceni Anikó: Integrált irodalom (magyar és világirodalom). Tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 11. osztálya számára, Lviv – 2019. – 319-328 o.

Idő	Az óra menete	Módszeres eljárások/Megjegyzések
2 perc	Szervezés - Jó napot kívánok! - Kérem az ügyeletes tanulót, jelentse a hiányzást. - Vegyük elő a magyar irodalom könyvet és füzetet.	Meghallgatom az ügyeletes tanuló jelentését az osztály létszámát és előkészületét illetően. Ezzel párhuzamban jelzem a nagynaplóban a hiányzókat.
5 perc	Számonkérés	Az első kérdést az

	<p>I. kérdés az osztályhoz: Miről tanultunk múlt órán?</p> <p>II. kérdés egy tanulóhoz: Mit tudunk Szabó Magda életéről?</p> <p>III. kérdés: Kik állnak legtöbbször Szabó Magda műveinek középpontjában?</p> <p>IV. Mit tudunk Szabó Magda tanulmányairól?</p> <p>V. Mely művek voltak az írónő első sikerei?</p> <p>VI. Jelentkezzen az a tanuló, aki megtudja mondani a válaszokat!</p>	<p>osztályhoz intézem. Kihívom az első felelőt a naplójával és a füzetével együtt a táblához és ezzel párhuzamosan ügyelek a tanuló testtartására, valamint az osztály magatartására is. Értékelem a tanuló feleletét és beírom a megfelelő érdemjegyet a kis- és nagynaplóba.</p>
10 perc	<p>Az új anyag átadása</p> <p>Előkészítés: a múlt órán megismerkedhettünk Szabó Magda életútjával és munkásságának főbb mozzanataival. Ahogy azt mai felelőnk már nagyon helyesen elmondta nekünk, az írónő a híres</p>	<p>Az óra témáját a táblára írom (megjegyzés: a pedagógus a táblánál kicsit jobbra dőlve áll meg, jobb kézből ír, hogy a tanulók követni tudják és ne zavarja meg az összpontosításukat).</p>

	<p>debreceni Dóczi Leánynevelő Intézetben szerezte meg érettségijét. Ez azért fontos, mivel ma egyik leghíresebb regényével, az Abigéllal fogunk foglalkozni. A történetben Gina, a főszereplő lány, a Matula nevezetű szigorú bentlakásos iskolába kerül, melyet a szerző saját iskolájában szerzett élményeiről mintázott.</p> <p>Motiváció: a regény nem csak azért nagyon fontos tanulnunk, mert Szabó Magda belefűzte életének egy-egy momentumait, de a mű igazán hasznos tanulságokat is megfogalmaz a fiatalok felnőtté válásának útjával kapcsolatban. A regénnyel kiragadott, lerövidített részleteken keresztül fogunk megismerkedni.</p>	<p>A fontosabb dolgokat felírom a táblára.</p>
--	---	--

	<p>Célkitűzés: a mai alkalommal megismerkedünk Szabó Magda Abigél című regényének cselekményével és érdekes részleteket fogunk olvasni a műből. Ezt követően pedig megbeszéljük, hogy mit gondoltok a felnőtté válásról, mit jelentenek nektek a felelősségvállalás és a helytállás fogalmai.</p> <p>A Abigél, Szabó Magda ifjúsági regénye, amely 1970-ben jelent meg először. Az író nő saját diák- és tanárkori élményeit és emlékeit dolgozza fel benne. Kezdetben a mű kalandos, romantikus leányregénynek tűnik, később azonban komolyra fordulnak a dolgok. A</p>	<p>Felírom a táblára a főszereplők nevét és a fontosabb fogalmakat.</p>
--	---	---

	<p>cselekmény ugyanis a II. Világháború idején játszódik. Gina a 15 éves elkényeztetett pesti diáklány egy szigorú bentlakásos iskolába kerül apja akaratára – a Matulába. Az itt eltöltött idő során szeszélyes tinilányból, megfontolt felelősségteljes felnőtté kell válnia, hogy apja életét megmentse.</p>	
15 perc	<p style="text-align: center;">Begyakorlás</p> <p>-Írjuk be a füzetbe a mai dátumot. Alá középre pedig a témát és mindent, ami a táblán is látható.</p> <p>-Már mindenki megkapta az Abigélből kiemelt szövegrészek gyűjteményét és megismerkedtünk a cselekmény főbb pillanataival is.</p> <p>- Most felolvasom nektek az első részletet és</p>	<p>Először röviden, de bizonyos részletekbe menően elmesélem az Abigél cselekményét. Ezt követően kiosztom a diákoknak az általam szerkesztett, az óra üzenetének megfelelő rövidített szövegrészeket a műből (kinyomtatva). Felolvasok egy részletet, majd együtt olvassuk azokat, ülésrendben sorban haladva a diákok között.</p>

	<p>megbeszéljük azt. Ezután sorban fogunk haladni és mindenki felolvas egy kisebb részt (majd szólok hol álljatok meg). A részletben történeteket röviden átbeszéljük.</p> <p>(Tanár felolvas a Gina intézetbe kerül c. fejezetből)</p> <p>-Mit jelent számotokra a felnőtté válás? (néhány tanuló válaszát meghallgatjuk)</p> <p>(1. tanuló felolvas a Gina szökni készül c. fejezetből)</p> <p>-Ti hogyan éreznétek magatokat, ha a kényelmes életből kiragadva, hirtelen egy bentlakásos iskolába küldenének a szüleitek, ráadásul egy ideig magyarázat nélkül?</p>	<p>Amikor olyan részhez érkezünk, ahol Gina felelősségvállalást és felnőttekhez hasonló viselkedést tanúsít szünetet tartunk.</p> <p>Megbeszéljük mit jelent a tanulók számára a felnőtté válás, hogy cselekedtek volna Gina helyében.</p>
--	--	--

	<p>-Együtt tudtok érezni Gina dacos viselkedésével a kezdetekben?</p> <p>(1-2 tanuló kifejti válaszát)</p> <p>-Köszönöm a válaszokat, a következő folytathatja az olvasást!</p> <p>(2. tanuló felolvas a Terrarium és árulás c. fejezetből)</p> <p>-Mit tennétek, ha Ginához hasonlóan nehéz helyzetbe kerülnétek?</p> <p>(1-2 diák választát meghallgatjuk)</p> <p>-Köszönöm! XY olvad kérek a következő részletet!</p> <p>(3. tanuló felolvas a Kudarc. A tábornok c.</p>	<p>Időközben figyelek, hogy mindenki érti-e a szöveget és bizonyos időközönként rákérdeszek, hogy van-e valami, ami részletesebb magyarázatra szorul. Ha mellékszereplőkről esik szó, elmesélem, hogy mit kell róla tudni.</p>
--	---	--

	<p>fejezetből)</p> <p>-Milyen változást tudnátok felfedezni Gina viselkedésében a korábbihoz képest?</p> <p>(1-2 tanuló válaszol)</p> <p>-Köszönöm, érdekes meglátás! Folytassuk az utolsó előtti részlettel!</p> <p>(4. tanuló felolvas a Gina megmenti apja életét c. fejezetből)</p> <p>-Szerintetek milyen események voltak hatással arra, hogy Gina elkényeztetett tinilányból, felelősségteljes fiatal nővé vált a történet során?</p> <p>(min. 3 diák válaszát meghallgatjuk)</p> <p>-Köszönöm szépen!</p>	<p>Igyekszem építő jelleggel reflektálni a diákok meglátásaira és konstruktív kritikát megfogalmazni, ha valamivel nem értek egyet vagy lehetőséget látok a nevelésre.</p>
--	---	--

	Nagyon jó gondolatokat fogalmaztatok meg! A szövegrészleteket megtarthatjátok, most pedig következzen egy kis csoportos feladat	
30 perc	<p style="text-align: center;">Elmélyítés</p> <p>Kiscsoportos munka: rendeződjete kedvetek szerint 3 fős csoportokba, azt javaslom vegyesen fiúk-lányok. Ezután együtt olvassátok el az utolsó részletet és beszéljétek meg, milyen tényezők segítették elő Gina felnőtté válását. Fogalmazzátok meg együtt, hogy miért fontos, hogy az emberek felelősséget tudjanak vállalni a tetteikért és helyt tudjanak állni a nehéz időszakokban.</p> <p>-Kezeket a magasba, ha végeztetek és megvitatjuk, hogy mire jutottak a csoportok.</p>	Miután elmagyaráztam a diákok feladatát, felkészülök az óra lezárására, közben hallgatom, hogy haladnak.

	<p>-Jó munkát, 10 perccetek van rá!</p> <p>-Végeztetek? Szuper! Haladjunk sorban, mire jutott az első csoport?</p> <p>(Sorban elmondják eredményeiket, majd pedig együtt megbeszéljük azokat)</p>	<p>Miután végeztek meghallgatom a válaszaikat és reflektálok rájuk, úgy, hogy azzal is közvetítem feléjük az óra üzenetét.</p>
42 perc	<p>Házi feladat</p> <p>1. Olvassátok el a tankönyvben található részletet, a 321-323. oldalon.</p> <p>2. Készítsetek Gina karakteréről egy leírást, elemzést. Tegyetek említést a gondokról és bizonytalanságokról, amelyekkel küzd. Írjátok le véleményeteket arról, hogyan és milyen körülményeknek köszönhetően lett Gina viselkedése felelősségteljesebb.</p>	<p>A házi feladatot felírom a táblára. Odafigyelek, hogy mindenki beírja pontosan.</p>

45 perc	<p style="text-align: center;">Összefoglalás</p> <p>1. Miről tanultunk a mai órán?</p> <p>2. Miért fontos a felelősség vállalás?</p>	A gyengébb tanulókra, valamint a rendbontókra ekkor kifejezetten odafigyelek.
---------	---	---

Készítette: Dzsurnec Alexandra

4.2 A regény által közvetített tanulságok lehetséges effektív módszerei

Az iskoláknak fontos szerepük van a fiatalok felnőtté válásában és a felelősségvállalás megtanításában. Abigélben megfogalmazott tanulságok tanítására a következő módszerek is alkalmasak lehetnek a középiskolákban:

1. Együttműködési készség fejlesztése:

Az együttműködési készség a felelősségvállalás alapja. Az iskolákban a diákok számára olyan projektek és csoportos tevékenységek szervezhetők, amelyekben a tanulóknak meg kell osztaniuk az információkat és egymással kell együttműködniük a cél elérése érdekében. Ezzel is felkészítve őket hasonló esetekre a felnőtt életben.

2. Feladatok és felelőségek átruházása:

Az iskolákban lehetőséget kell adni a diákoknak, hogy olyan feladatokat kapjanak, amelyekben felelőséget kell vállalniuk azok megvalósulására. Például egy rövid színdarab vagy megemlékező műsor összeállítása és betanulása, próbák szervezésével együtt. Ez segít a diákoknak abban, hogy felelőséget vállaljanak a cselekedeteikért és megtanulják, hogy a döntéseiknek és mulasztásaiknak következményei vannak.

3. Döntéshozatali képesség fejlesztése:

Az középiskolában, főleg 11. osztályban lehetőséget kell adni a diákoknak arra, hogy önálló döntéseket hozzanak, és segíteni kell őket abban, hogy megtanulják a

következményeket mérlegelni. Például az osztályban lehet olyan vitákat szervezni, ahol a diákoknak kell döntést hozniuk egy adott problémában. Az ilyen tevékenységek segítenek a tanulóknak abban, hogy megtanulják, hogy a döntéseiknek és cselekedeteiknek komoly súlya van.

BEFEJEZÉS

Következtetések levonása

A dolgozat témája a felnőtté válás útja, felelősségvállalás és helytállás tanítás a középiskolákban Szabó Magda Abigél című regénye alapján volt. A munka, célját sikeresen elérte, hiszen fogalmak pszichológiai elemzésével, a cselekmény és a történet tanulmányozásával, valamint a főbb motívumok és üzenetek azonosításával a műben, lehetővé tette egy sokkal hatékonyabb, fontos tanulságokat tanító órai tanmenet, vázlat kidolgozását az Abigél című regény alapján. Úgy vélem, hogy a munkában felsorakoztatott információk megfelelően alátámasztják a munka elején megfogalmazott fő hipotézist, miszerint a regény kiváló lehetőséget nyújt a középiskolai tanároknak arra, hogy a felnőtté válás folyamatával szembenező diákjaikat, felelősségvállalásra és helytállásra tanítsák – amennyiben erre egy effektíven kidolgozott óravázlat áll rendelkezésükre.

A dolgozat során a következő feladatok kerültek teljesítésre a cél elérése érdekében:

- Regényelemzés: a regényt alaposan elemeztük, figyelembe véve a szerkezetét, a karakterek fejlődését, a konfliktusokat és a témákat, amelyek a felnőtté váláshoz, felelősségvállaláshoz és helytálláshoz kapcsolódnak. Az elemzés során a regény legfontosabb részeit és kulcsjeleneteit emeltük ki.
- Témák azonosítása: az elemzés során a felnőtté válás, felelősségvállalás és helytállás tematikáit azonosítottuk és kiemeltük. Azonosítottuk, hogyan jelennek meg ezek a témák a regényben, és hogyan kapcsolódnak egymáshoz. Illetve hogyan lehetnek a tanárok segítségére ezen üzenetek átadásában a tanórákon.
- Pszichológiai alátámasztás: a munka során igyekeztünk a felnőtté válás szakaszait, a gyereklét, felnőttlét, valamint a felelősségvállalás és helytállás fogalmait pszichológiai szempontból is megvizsgálni, az átfogóbb elemzés és a hatékonyabb óravázlat összeállítása érdekében.

A regényben megjelenő különböző események és konfliktusok révén megfigyelhettük, hogyan alakul a főszereplő személyisége és hogyan válik egyre önállóbbá és felelősségteljesebbé. Tanulságos volt megfigyelni, ahogy a karakter a saját döntéseivel szembesülve megismeri a következményeket és megtanulja vállalni a felelősséget azokért. Az elemzés során kiemelten foglalkoztunk a regény jellemző motívumaival és szimbólumaival, amelyek tovább erősítették a felnőtté válás témakörét. Ezeket a regényből kiragadott idézetekkel is gyakorta alátámasztottuk.

Az elemzés eredményeként mélyebb betekintést nyertünk a felnőtté válás útjának, a felelősségvállalás fontosságának és a helytállás kihívásainak megfelelő tanítási módszereibe. A kutatás során figyelembe vettük azokat a fejlődési szakaszokat, amelyeken a főszereplő átment a történet során, és arra is nagy hangsúlyt fektettünk, hogy az egyes szakaszok hogyan befolyásolták a személyiségfejlődését. Az elemzési folyamat lehetővé tette számunkra, hogy gazdagítsuk oktatási módszereinket az iskolában, és segítsük a diákokat a felnőtté váláshoz és felelősségvállaláshoz szükséges képességeik fejlesztésében.

A kutatás segítségével olyan tudást szerezhettünk, amellyel hatékonyabban és célzottabban taníthatjuk a felnőtté válás témáját az iskolai környezetben. A diákoknak lehetőséget biztosíthatunk ezáltal a saját életükre való reflektálásra és a személyes fejlődésre. A munka létrehozása során számos irodalmi forrást felhasználásra került a felnőtté válás és a felelősségvállalás témakörében. Ezek közé tartoztak pszichológiai tanulmányok, neveléstudományi kutatások, pedagógiai cikkek és más szakirodalmi művek, amelyek hozzájárultak a témák szélesebb kontextusának megértéséhez.

Összességében, az Abigél c. regény számos tanulsággal szolgál a felelősségvállalás és helytállás fontosságáról, és segíthet az iskolákban a diákoknak ezeknek a készségeknek a megtanulásában. Az iskolák feladata, hogy a tananyagukon és a tanítási módszertanaikon keresztül olyan környezetet teremtsenek, amely lehetőséget ad arra, hogy a tanulók fejlődjenek és megtanulják

a felelősségvállalás és helytállás készségeit, amelyek az élet minden területén hasznosak lehetnek. Emellett az középiskolák fontos szerepet játszhatnak az önismeret és az identitástudat fejlesztésében is, amelyek szintén fontos elemei a felnőtté válásnak. Az önismeret segít a diákoknak megérteni saját érzéseiket és motivációikat, és azonosítani azokat a területeket, ahol még tovább kell fejlődniük. Az identitástudat kialakítása pedig segít megtalálni nekik saját helyüket a társadalomban, és megérteni, hogy milyen értékek és hitrendszerek irányítják az életüket.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Arnett Jeffrey J. Emerging Adulthood: A Theory of Development from the Late Teens through the Twenties. // *American Psychologist*, vol. 55, no. 5, 2000, 469-480 pp.
2. Arnett, Jeffrey J.: *Emerging Adulthood: The Winding Road from the Late Teens through the Twenties*. - Oxford University Press, 2004.
3. Arnett Jeffrey J. The Developmental Context of Substance Use in Emerging Adulthood. // *Journal of Drug Issues*, vol. 36, no. 2, 2006, 235-254 pp.
4. Oesterle Sabrina. *Background Paper: Pathways to Young Adulthood and Preventive Interventions Targeting Young Adults* - University of Washington, 2013.
5. Higley Elena. *Defining Young Adulthood*. // *DNP Qualifying Manuscripts*, 2019. Way of access: https://repository.usfca.edu/dnp_qualifying/17
6. Bandura Albert. *Social Learning Theory*. - Prentice-Hall, 1977.
7. Damon William. What Is Positive Youth Development? // *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, vol. 591, 2004, 13-24 pp.
8. Darling Nancy. *Parenting Style and Its Correlates*. // *Encyclopedia of Human Relationships*, edited by Harry T. Reis and Susan Sprecher, Sage Publications, 2009, 239-243 pp.
10. Erikson Erik H. *Identity and the Life Cycle*. - W. W. Norton & Company, 1980.
11. Erikson, Erik H. *Identity: Youth and Crisis*. - W. W. Norton & Company, 1994.
12. Kroger Jane. *Identity Development: Adolescence through Adulthood*. // Sage Publications, 2007.
13. Lerner Richard M. *Developmental Science, Developmental Systems, and Contemporary Theories of Human Development*. // *Handbook of Child*

Psychology, vol. 1: Theoretical Models of Human Development, edited by Richard M. Lerner and William Damon, Wiley, 2006, 1-17 pp.

14. Luyckx Koen, et. al. Identity Formation in Adolescence and Young Adulthood: A Dynamic Approach. //Developmental Psychology, vol. 45, no. 5, 2009, 1416-1428 pp.

15. James E. Development and Validation of Ego Identity Status. //Journal of Personality and Social Psychology, vol. 3, no. 5, 1966, 551-558 pp.

16. Marcia James E. Identity in Adolescence. //Handbook of Adolescent Psychology, edited by Richard M. Lerner and Laurence Steinberg, Wiley, 2004, 159-187 pp.

17. Roeser Robert W., et. al. Social and Emotional Development in Early Adolescence: Interactions with School Contexts. //Handbook of Early Adolescence, edited by Judith G. Smetana and William M. Bukowski, Guilford Press, 2008, 223-244 pp.

18. Roeser Robert W., et. al. Work as a Context for Youth Development: Promoting Purpose, Identity, and Engagement. //Youth & Society, vol. 40, no. 4, 2009, 157-179 pp.

19. Schwartz Seth J., et al. Identity in Young Adulthood: Links with Mental Health and Risk Behavior. //Journal of Applied Developmental Psychology, vol. 30, no. 6, 2009, 148-158 pp.

20. Schwartz Seth J., et al. The Role of Identity in Youth's Adaptation to the Transition from Middle School to High School. //Child Development, vol. 75, no. 3, 2004, 222-237 pp.

21. Super Donald E. A Life-Span, Life-Space Approach to Career Development. //Journal of Vocational Behavior, vol. 16, no. 3, 1980, 282-298 pp.

22. Waterman Alan S. Identity Development: From Adolescence to Adulthood. //Handbook of Identity Theory and Research, edited by Seth J. Schwartz et al., Springer, 2011, 195-213 pp.

23. Waters Everett W. The Role of Parents in the Socialization of Children: An Historical Overview. //Developmental Psychology, vol. 28, no. 6, 1992, 1006-1017 pp.

24. Юрій Ковалів. Абетка Дисертанта: методологічні принципи написання дисертації (Посібник). – Київ: Твім Інтер, 2009.

25. Balázs Ágnes. A helytállás és a belső konfliktusok problémája Szabó Magda Abigél című művében. //Tanulmányok a Magyar Nyelv és Irodalom Köréből, 2015, 181-196 o.

26. Bálint Éva. Az identitás keresése és a felnőtté válás Szabó Magda Abigél című művében. //Magyar Nyelv és Irodalom, 2004, 89-104 o.

27. Bánki Éva. A felnőtté válás problémái és az önazonosság keresése Szabó Magda Abigél című művében. //Magyar Pedagógia, 2013, 150-165 o.

28. Csizmadia Zsuzsanna. Az Abigél regényének szimbolikus rétegei és a felnőtté válás tematikája. //Irodalomkutatás, 2017, 99-114 o.

29. Farkas Csilla. A felnőtté válás problematikája Szabó Magda Abigél című regényében. //Vámbéry Ármin Gimnázium Közleményei, 2015, 62-74 o.

30. Fülöp Gabriella. A gyermeki perspektíva és a felelősségvállalás ábrázolása Szabó Magda Abigél című regényében. //Literatura, 2016, 123-138 o.

31. Horváth Anna. A gyermek szemszögének ábrázolása Szabó Magda Abigél című művében. //Acta Litteraria Academiae Scientiarum Hungaricae, 2011, 257-270 o.

32. Kárpáti Judit. A felnőtté válás útja és az identitáskeresés Szabó Magda Abigél című regényében. //Irodalmi Figyelő, 2012, 67-80 o.

33. Kertész Péter. Felelősségvállalás és erkölcsi dilemmák Szabó Magda Abigél című művében. //Irodalmi Szemle, 2008, 67-80 o.

34. Kovács Ádám. A társadalmi szerepek és a női identitás kérdése az Abigél regényében. // Tanulmányok a Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetéből, 2019, 145-160 o.
35. Kovács Gergő: Az Abigél regényének társadalmi és politikai kontextusa a 20. századi Magyarországon. //Irodalomtörténeti Szemle, 2013, 87-100 o.
36. Lengyel Péter. Az Abigél regényének társadalmi kontextusa és hatása. //Magyar Irodalomtörténet, 2002, 210-225 o.
37. Nagy Eszter. A felnőtté válás útjai és a szabadság kérdése Szabó Magda Abigél című regényében. //Magyar Nyelv és Irodalom, 2018, 105-120 pp.
38. Osorina M.V. A gyermekek titkos világa a felnőttvilág terében. - Szentpétervár, 1999. - 79-187 o., 270- 271.o.
39. Pálffy Gabriella. Az Abigél regény helytállás és önfeláldozás témája a magyar irodalomban. //Irodalomtudományi Közlemények, 2017, 103-116 o.
40. Papp Márta. A felnőtté válás útjai és az erkölcsi felelősség kérdése Szabó Magda Abigél című regényében. //Társadalmi Szemle, 2006, 45-60 o.
41. Szabó Magda. Abigél. - Athenaeum Kiadó, 1970.
42. Sente Katalin. A felelősségvállalás és az önfeláldozás motivációi Szabó Magda Abigél című művében. //Irodalomtudományi Szemle, 2009, 43-58 o.
43. Tóth Csaba. Az Abigél pszichológiai interpretációja. //Irodalomtörténeti Közlemények, 2012, 116-130 o.
44. Tóth László. A felnőtté válás krízisei és a személyes fejlődés kérdése Szabó Magda Abigél című művében. //Irodalomismeret, 2010, 75-90 o.

45. Debreceni Anikó: Integrált irodalom (magyar és világirodalom). Tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 11. osztálya számára, Lviv – 2019. – 319-328 o.

РЕЗЮМЕ

Тема моєї роботи - Підготовка учня середньої школи до дорослого, відповідального життя та стійкості на основі роману Магди Сабов «Абігель». Причиною мого вибору теми є те, що школи часто не в змозі навчити навичкам, необхідним для повноцінного життя, на додаток до наукової фактологічної інформації, яка є частиною базової освіти. Навички, які знадобляться кожному в житті, і які молоді люди могли б отримати велику користь від навчання в школі. На мою думку, саме на уроках літератури такі життєві уроки можна чудово заховати. У цікавій формі, через розважальні, драматичні та захоплюючі історії можна донести до учнів важливі уроки, які необхідно розуміти, коли вони починають свій шлях у доросле життя.

Основна гіпотеза моєї роботи полягає в тому, що роман Магди Сабо "Абігель" може стати чудовим підґрунтям для обговорення в класі подорожі до дорослого життя та важливості відповідальності й обов'язку.

Метою моєї дипломної роботи є всебічний аналіз роману Магди Сабо "Абігель". При цьому я визначу мотиви твору, які можуть бути використані в освітніх цілях. Крім того, я використаю літературний синтез, щоб включити психологічні джерела для більш всебічного дослідження таких понять, як дорослішання або світогляд дорослої дитини. Зрештою, маючи цю інформацію, можна розробити більш ефективний план уроку і метод викладання.

Актуальність: хоча навчання дітей брати на себе відповідальність і брати на себе обов'язки завжди було надзвичайно важливим, я відчуваю, що сьогодні це ще більш актуально. Якщо ми подивимося на останні кілька років з точки зору молоді людини - вони піддавалися психологічному випробуванню подіями для дорослих, такими як страх перед епідеміями, ув'язненням або, в даному випадку, жахи війни. У такі часи викладання таких предметів стає ще більш важливим, і я вважаю, що "Абігейл" пропонує хорошу основу для цього в усіх відношеннях. Адже дія роману відбувається в Угорщині під час

Другої світової війни, а головна героїня, Джина, молода дівчина, близька за віком до студентів, намагається знайти своє місце в мінливих обставинах і впоратися з викликами, що виникають.

Робота складається з чотирьох основних розділів. У першому з них зроблено огляд основної літератури на цю тему. У другому - поняття дорослості та відповідальності, а також процес дорослішання молодих людей розглядаються з психологічної точки зору, щоб надати інформацію, яка згодом допоможе розробити дійсно ефективний план уроку. Третій розділ містить визначення уроків, на яких акцентується увага в тексті, а також їхню підтримку у вигляді цитат з роману. Нарешті, в останньому розділі йдеться про те, як творчість Магди Сабо зараз викладається в середніх школах, а також надаються рекомендації щодо того, як це можна модернізувати та зробити більш ефективним - на основі самого плану уроку.

RESUME

The theme of my work is *The Path to Adulthood, Teaching Responsibility and Standing up for the Future in Secondary Schools*, based on Magda Szabó's novel *Abigél*. The reason for my choice of topic is that schools often fail to teach the skills necessary for a well-functioning life, in addition to the scientific factual information that is part of basic education. Skills that everyone in general will need in life and that young people would benefit greatly from learning at school. In my own view, it is in literature lessons that such life lessons can be perfectly hidden. In an interesting guise, through entertaining, dramatic and exciting stories, it is possible to convey to students important lessons that are essential to understand as they embark on their journey to adulthood.

The main hypothesis of my work is that Magda Szabó's novel *Abigél* can be an excellent basis for discussing the journey to adulthood and the importance of responsibility and responsibility in the classroom.

The aim of my thesis is to provide a comprehensive analysis of Magda Szabó's novel *Abigél*. In doing so, I will identify the motifs in the work that may be suitable for educational purposes. Furthermore, I will use a literature fusion to include psychological sources to explore more comprehensively concepts such as growing up or the worldview of the adult child. Ultimately, with this information, a more effective lesson plan and teaching method can be developed.

Actuality: although teaching children to take responsibility and to take responsibility has always been extremely important, I feel that this is even more true today. If we look at the last few years from the perspective of a young person - they have been exposed to psychologically testing events for adults, such as the fear of epidemics, confinement or, in this case, the horrors of war. At such times, it becomes all the more important to teach such subjects, and I believe that *Abigail* offers a good basis for doing so in every respect. After all, the novel is set in Hungary during the Second World War, and the main character, Gina, is a young

girl close in age to the students, trying to find her place in the changing circumstances and cope with the challenges that arise.

The thesis paper is divided into four main chapters. The first of these reviews the main literature on the subject. In the second, the concepts of adulthood and responsibility and the coming of age process of young adults are approached from a psychological perspective, in order to provide the information that will later help to develop a truly effective lesson plan. The third chapter contains an identification of the lessons in focus in the text, together with their support in the form of quotations from the novel. Finally, the final chapter will discuss how Magda Szabó's work is currently taught in secondary schools, and will make recommendations for how this can be modernised and made more effective - framed by the lesson plan itself.

MELLÉKLETEK JEGYZÉKE

1.táblázat: A felnőtté válás szakaszai	19.o.
2. táblázat: Óravázlat.....	42.o.